

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za sociologiju

Diplomski rad

Rodno uvjetovano nasilje na stranicama
za *online* upoznavanje partnera

Studentica: Karmen Došen

Mentorica: prof. dr. sc. Branka Galić

Zagreb, rujan 2016.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Umrežavanjem do partnera	4
2.1. Internet – začeci	5
2.2. Stranice za <i>online</i> upoznavanje partnera – suvremeni način komunikacije i unosan poslovni pothvat	6
2.2.1. Pozitivne i negativne značajke stranica za <i>online</i> upoznavanje partnera	7
3. Nasilje	10
3.1. Rodno uvjetovano nasilje	10
3.1.1. Uloga socijalizacije	11
3.2. Internetsko nasilje	14
3.2.1. <i>Catfish</i> – na granici internetskog nasilja?	15
4. Rodno uvjetovano internetsko nasilje	16
5. Metodologija	20
5.1. Hipoteze	21
5.2. Uzorak	21
6. Rezultati	23
6.1. Što korisnici traže na stranicama za <i>online dating</i>	23
6.2. Percipirano vršeno nasilje	24
6.3. Percipirano proživljeno nasilje	28
7. Rasprava	33
7.1. Percipirano vršeno i proživljeno nasilje	36
7.2. Nedostatci i prijedlozi za daljnja istraživanja	40
8. Zaključak	41
Literatura	43

1. Uvod

Ubrzani tempo života rezultirao je manjkom vremena koje bi ljudi nekoć odvajali jedni za druge, a u takvim se uvjetima napredna tehnologija nameće kao najjednostavniji način komunikacije (Bokan, 2014). Umrežavanja sama po sebi nisu novost, no digitalna umrežavanja jesu – ona su odraz digitalnog, tj. informacijskog doba. Digitalno umrežavanje omogućilo je povezivanje neovisno o lokaciji, izvan granica nacija-država, na globalnoj razini (Castells, 2010).

No od svih promjena koje nam donosi umreženi suvremeni život, najvažnije su one koje se događaju u našim privatnim životima – što se odnosi i na naš ljubavni, intimni život, na romantične veze. Ni tradicije nisu imune na promjene. S vremenom, one također evoluiraju, dobivaju modernu opremu (Giddens, 2005). Upravo se to događa s tradicionalnim shvaćanjem romantičnih veza, što uključuje i načine upoznavanja partnera, a taj novi način upoznavanja partnera je *online*. Međutim, nisu sve promjene benigne. Premda se tehnologiji često pripisuju karakteristike poboljšavanja i napretka (Rheingold, 2000), internetska tehnologija nosi određeni rizik internetskog nasilja kojeg omogućava sama tehnologija budući da fizička udaljenost počinitelja i žrtve, anonimnost te umanjen osjećaj tjeskobe i senzornih informacija poništavaju osjećaj obveze da se izrečeno provede u djelo (Ménard i Pincus, 2012). Primjerice, korisnik će biti skloniji internetski zaprijetiti nasilnim činom s obzirom na fizičku nemogućnost da isti izvede. Upravo je ta bezličnost, ta fizička udaljenost osnovni razlog zbog kojega je pojedincima mnoge stvari lakše izreći prilikom *online* komunikacije nego prilikom lice-u-lice komunikacije (Reed, 2010).

Istupimo li u svijet izvan Interneta, susrećemo se s jednim drugim oblikom nasilja, a riječ je o rodno uvjetovanom nasilju, onom nasilju koje je u pravilu usmjereno na žene od strane muškaraca i to zato što su žene (Radačić, 2014). No što je s prisutnošću rodno uvjetovanog nasilja na Internetu? Postoje li pravilnosti, specifični oblici nasilja koje muškarci vrše nad ženama prilikom internetske komunikacije? Ili su pak na Internetu žene sklonije nasilju od muškaraca? Na takva će pitanja ovaj rad pokušati odgovoriti.

Za početak ću se osvrnuti na začetke samog Interneta, a potom ću se fokusirati na stranice za *online* upoznavanje partnera – objasniti ću o kakvim je stranicama riječ te navesti njihove pozitivne i negativne značajke u skladu s dosadašnjim istraživanjima.

Nakon toga ću razgraničiti pojmove rodno uvjetovanog i internetskog nasilja kako bi kasnije objasnila rodno uvjetovano internetsko nasilje. Pri tome ću objasniti i ulogu socijalizacije kao podloge za raširenost rodno uvjetovanog nasilja, a poslužiti ću se i filmskim te internetskim primjerima vršenja nasilja i odgovora na nasilje. Kako je internetsko nasilje, bez obzira na postojeće definicije, teško raspoznati, poslužiti ću se i primjerom iz filma *Catfish* koji pokazuje upravo tu dubioznu prirodu samog internetskog nasilja.

Po završetku teorijskog okvira, prijeći ću na samo istraživanje. Nakon što ukratko objasnim metodu i opišem uzorak, izložiti ću rezultate uz popratne tablične i grafičke prikaze, te završiti s raspravom u koju će biti uključeni i prijedlozi na moguća daljnja istraživanja na ovakvu temu.

2. Umrežavanjem do partnera

Globalizacija je svjetsko širenje suvremenih tehnologija, različitih komunikacija i industrijske proizvodnje bez obzira na državne granice – sva su gospodarstva, prema tome, umrežena (Gray, 2002).

Zahvaljujući globalizaciji, trgovina je danas raširenija nego ikada te obuhvaća znatno širi raspon roba i usluga (Giddens, 2005). Prema tome, *online dating* je moguće okarakterizirati kao oblik trgovanja ljudskim odnosima. Uostalom, i samo ponašanje korisnika tih stranica nalikuje na trgovanje – korisnici na svojim profilima nastoje sami sebe prikazati u najboljem mogućem svjetlu, proučavaju tuđe profile i, konačno, odabiru komunicirati s osobama koje su se na svojim profilima najuspješnije predstavile, tj. one koji odgovaraju njihovim željama i potrebama. S obzirom na velik broj potencijalnih partnera u usporedbi s upoznavanjima *offline* (Heino et al., 2010), izbirljivost je dopuštena, ako ne i očekivana. Pojedinci sami sebe pretvaraju u projekt (Giddens, 1991) koji prezentiraju drugima i prema tome sude koliko je projekt uspješan.

Kako bi se navedeno približilo, potrebno je objasniti razvoj internetske tehnologije te, naravno, pojam samih stranica za *online* upoznavanje partnera, zajedno s njihovim pozitivnim i negativnim stranama.

2.1. Internet – začeci

Ljudi oblikuju tehnologiju kako bi udovoljili vlastitim potrebama (Castells, 2010), pa tako i stranice za *online* traženje partnera udovoljavaju ljudskoj potrebi za traženjem partnera za intimne veze. Prema tome, internetska komunikacija nije zamijenila druge oblike komunikacije niti je stvorila nove mreže – ona je samo ojačala ono što već prisutno u društvu. Primjerice, sredinom 1980-ih, francuska telekomunikacijska kuća Teletel predstavila je Minitel, komunikacijski uređaj koji nalikuje na današnja računala, a preko njega se moglo telefonirati, pregledavati vijesti, provjeravati vrijeme, kupovati ulaznice za različita zabavna i kulturna događanja i sl. Kako se nudila besplatna dostava umjesto uobičajenog telefonskog imenika, ubrzo je zavladao francuskim kućanstvima te ga je koristila čak trećina odrasle populacije. S porastom broja korisnika, porasle su i usluge koje nudi, primjerice *tele-shopping*, telebankarstvo te različite poslovne usluge. No Minitel nije bio privlačan samo zato što je bio besplatan – on je, kroz mnoštvo svojih mogućnosti, korisnicima omogućio i novi način izražavanja. Do 1990. godine, većina komunikacije koja se odvijala putem Minitela bila je vezana uz ponude seksualnih usluga te chat-razgovore ekvivalentne telefonskom seksu koji je istovremeno bio popularan izvan Francuske. Korisnici su se često predstavljali kao pripadnici drugog spola, dobne skupine i fizičkih karakteristika kako bi na taj način "oživjeli" svoja maštanja (Castells, 2010). Može se reći da je takva uporaba Minitela bila svojevrsna preteča onoga što danas zovemo *online dating*.

No kako se Minitel oslanjao na videotehnologiju i tehnologiju prijenosa čiji su popravci zahtijevali visoke troškove, njegova je popularnost nakon 1990. pala. Tražili su se novi oblici komunikacije. Ubrzo se pojavio Internet. Odnosno, Internet se pojavio još 1960-ih, ali ne u kućanstvima, već je bio rezerviran za vojsku i pojedina sveučilišta. Još 1969. ARPANET je postavljen na prvo sveučilište – UCLA. Ranih 1970-ih proširio se na UC Santa Barbara, SRI, Sveučilište Utah, BBN, MIT i Harvard. Osim na sveučilištima, ARPANET je bio dostupan i u pojedinim velikim elektroničkim korporacijama. Do 1990-ih počela se odvijati masovnija računalno posredovana komunikacija. Slično je bilo i van SAD-a, npr. u Španjolskoj su računalne mreže bile dostupne na Universidad Complutense de Madrid i Universitat Politècnica de Catalunya. Fenomen širenja mreža i ostalih društvenih inovacija preko sveučilišta objašnjava se time što svake godine kroz sveučilišta prolaze nove generacije mladih

ljudi koji dosežu nove oblike mišljenja, poduzimanja, djelovanja i komunikacije (Castells, 2010). Nije neobično što i danas najveći broj internetskih korisnika čine osobe stare između 18 i 29 godina (Marganski i Melander, 2015).

Ulaskom u širu uporabu, krajem prošlog stoljeća Internet se najviše koristio u poslovne svrhe, za širenje političke propagande te za osobno povezivanje putem emaila – tada je to bio najčešći oblik računalno posredovane aktivnosti izvan radnog mjesta (Castells, 2010). Danas su društvene mreže veoma popularan način povezivanja, a najpopularnija takva mreža je Facebook s preko 500 milijuna korisnika (Vaughn, 2013), a u SAD-u je posjećeniji čak i nego Google (Schoon i Cain, 2011). Neke druge popularne mreže su Twitter, LinkedIn, MySpace i Google Plus, a njihova raširenost među korisnicima može se objasniti jednostavnošću uspostavljanja veza između ljudi uz pomoć zajedničkih interesa, političkih stavova ili poslovnih ciljeva. Upravo su takve informacije dostupne na profilima korisnika koji ih, više ili manje javno, dijele (Vaughn, 2013).

2.2. Stranice za *online* upoznavanje partnera – suvremeni način komunikacije i unosan poslovni pothvat

Stranice za *online* pronalaženje partnera su posebno načinjene, svrhovite stranice, njihov je cilj internetska komunikacija za kojom bi trebala uslijediti lice-u-lice komunikacija. One su djelomično anonimne i djelomično privatne (Wang, 2011) budući da registrirani korisnici mogu neograničeno pregledavati profile drugih korisnika, a registrirati se može svatko.

Kako je sve manje prisutna stigma oko *online* upoznavanja partnera, tako je održavanje takvih stranica sve lukrativniji poslovni pothvat – čak i u doba ekonomske recesije stranice kao što su eHarmony i Match.com nastavljaju zarađivati i privlačiti nove članove. Naime, u 2008. godini broj korisnika je porastao za preko 20% (Gibbs et al, 2011) te se u skladu s time danas procjenjuje da se 22% heteroseksualnih i 61% homoseksualnih parova upoznalo upravo *online*, a 5% svih brakova u SAD-u sklopljeno je zahvaljujući internetskom upoznavanju (Batinić, 2012).

Markus Frind, vlasnik stranice za *online* traženje partnera Plenty of Fish, godišnje zarađuje \$5 milijuna, a tvrdi da radi manje od sat vremena dnevno. Prema njegovim riječima, takve su stranice vrlo jednostavan način zarade budući da se

stranice, jednom postavljene, gotovo samostalno održavaju, a velik dio zarade dolazi zahvaljujući reklamama – čak \$10 000 dnevno. Sa sjedištem u Vancouveru, u Kanadi i s otprilike šest milijardi korisnika, Plenty of Fish je najveća *online dating* stranica u Kanadi i peta najveća u SAD-u, a za njom slijedi Match.com s godišnjom zaradom od \$350 milijuna. Vlasnik Match.com, Gary Kremen, zapravo je pionir *online dating* industrije, a poznat je i kao prva osoba koja je registrirala Sex.com domenu. Stranica Hot or Not, osnivača Jamesa Honga, na koju korisnici učitavaju vlastite fotografije koje drugi korisnici potom ocjenjuju na skali od 1 do 10, broji gotovo 3 milijuna članova, a godišnje zaradi desetke milijuna dolara. Frind objašnjava i na koji način Plenty of Fish zapravo funkcionira – korisnici nikad ne vide kompletnu bazu, već se profili koji im se prikazuju kroje prema njihovim preferencijama. Međutim, ako korisnik "kaže" stranici da preferira plavuše koje ne puše, ali pregledava profile brineta koje su pušačice, program će se prilagoditi. Frind također procjenjuje da je oko 800 000 uspješnih veza zasluga upravo Plenty of Fish (Chafkin, 2009).

Iskrica je prva domaća *online dating* stranica koja je 2007. imala preko 37000 članova od kojih je gotovo dvije trećine muškaraca (Sindik i Reicher, 2007), a danas ih, prema informacijama sa službene stranice¹, ima točno 487 281.

2.2.1. Pozitivne i negativne značajke stranica za *online* upoznavanje partnera

S obzirom na ubrzani tempo života i posljedični manjak vremena koje bi ljudi inače odvajali jedni za druge, internetska komunikacija nametnula se kao najjednostavnija (Bokan, 2014), pa je samim time i internetsko upoznavanje novih ljudi brže i jednostavnije. Stranice za *online* treženje partnera tako predstavljaju mogućnost upoznavanja novih ljudi uz, primjerice, istovremeno kuhanje ručka ili gledanje filmova od strane korisnika, a moguće je komunicirati i s više korisnika istovremeno. Također, s obzirom na velik broj dostupnih profila (Batinić, 2012), korisnicima je puno lakše odrediti imaju li zajedničke interese s nekim temeljem onoga što piše na nečijoj profilnoj stranici, nego što bi to odredili razgovorom u kafiću. Uostalom, prići nekome uživo i istog trenutka postaviti pitanja o obrazovanju, najdražim filmovima i sl. smatrali bismo neobičnim, dok nam je pri internetskoj komunikaciji to sasvim normalno. Premda

¹ URL: <http://www.iskrica.com/> (2.7.2016.)

se brak i dalje smatra normalnim stanjem, parovi više nisu ograničeni samo na takav oblik odnosa (Giddens, 2005). I sami možemo primijetiti raširenost uzastopne monogamije, "prijatelja s povlasticama," kratkih avantura i sl. U skladu s navedenim, nesumnjivo je lakše i prihvatljivije internetski izraziti preferenciju za specifičnim tipom odnosa.

S obzirom na to da se *online* potencijalne partnere prvenstveno rasuđuje i filtrira temeljem zajedničkih interesa, uloga fizičkog izgleda pri ostvarivanju romantičnih odnosa je smanjena (Lawson i Leck, 2006). Kao što je već objašnjeno, a valja ponoviti, korisnicima stranica za *online* upoznavanje partnera prikazuju se potencijalni partneri u skladu s karakteristikama koje su sami zadali kao poželjne te u skladu s posjećenošću određenih tipova profila (Chafkin, 2009).

Još jedna pozitivna strana stranica za *online* pronalaženje partnera je olakšavanje komunikacije sa suprotnim spolom u spolno segregiranim društvima kao što je Jordan, u kojemu je upravo iz tog razloga popularna komunikacija putem chatova (Pearl Kaya, 2009). Slično, među pripadnicima crne rase u SAD-u se populariziralo korištenje *online dating* stranica kako bi se lakše povezali s potencijalnim partnerima iste rasne pripadnosti (Robnett i Feliciano, 2011), a isto je omogućeno i pripadnicima homoseksualne i drugih seksualnih orijentacija (Licoppe et al., 2015) budući da zaštita elektroničkog medija marginaliziranim skupinama omogućava lakše i otvorenije izražavanje (Castells, 2010) time potpomažući njihovu međusobnu komunikaciju uopće.

Komunikacija je olakšana i sramežljivijim pojedincima, onima koji nemaju hrabrosti ili socijalnih vještina potrebnih za uspostavljanje bilo kakvog oblika lice-u-lice komunikacije. *Online dating* stranice im olakšavaju izražavanje, žene navode kako se osjećaju sigurnije, a muškarci ističu kako je neugoda nakon potencijalnog odbijanja manja (Lawson i Leck, 2006).

Naposljetku, internetska komunikacija omogućava izazivanje rodni stereotipa. Iako se od žena tradicionalno očekuje da tek čekaju da muškarac započne komunikaciju, to je pravilo labavije pri internetskoj komunikaciji. Žene će tako biti sklonije eksperimentiranju, asertivnosti, pa i agresivnosti pri komunikaciji s muškarcima nego što bi to bile nezaštićene mrežom (Lawson i Leck, 2006). S druge strane, muškarci će biti nešto skloniji izraziti želju za obitelji i sigurnošću (Wang, 2011), upravo onu želju koju povezujemo sa ženskom ulogom majke (Galić, 2006).

Velik izbor, već naveden kao pozitivna stavka, može biti i negativna stavka – prevelik broj potencijalnih partnera može dovesti do toga da korisnici postanu previše izbirljivi te uvijek iznova traže "nekog boljeg" u proverbijalnom "moru punom riba." Slično tomu, dugim dopisivanjem s drugim korisnicima može doći do idealiziranja tih korisnika što dovodi do većeg razočaranja prilikom upoznavanja uživo (Batinić, 2012).

Zatim, pri internetskoj komunikaciji teško je odrediti koliko su ostali korisnici iskreni. Primjerice, žene su sklonije predstavljati se mršavijima i višima nego što jesu (Lawson i Leck, 2006), dok su muškarci skloniji lagati o svom obrazovanju, zanimanju i društvenom statusu (Toma et al., 2008). Ovaj je fenomen moguće objasniti evolucijski – u životinjskom svijetu, ženke traže mužjake koji mogu pružiti resurse. Prema tome, u ljudskom svijetu, žene traže muškarce koji mogu steći, zaštititi i kontrolirati resurse. Njihov posjed zapravo govori o njihovoj spremnosti na ulaganje u ženu i potomstvo, dakle, trebaju pokazati da dugotrajna veza s njima prevladava korist od kratkotrajnih veza s drugim muškarcima. Danas se ta evolucijska crta prezentira kroz žensku preferenciju muškaraca višeg financijskog i socijalnog statusa u što ulaze obrazovanje i zanimanje. Muškarci pak tendiraju ženama koje im mogu osigurati potomstvo, a težnja za dugotrajnom vezom objašnjava se većim mogućnostima da će upravo on, kao jedini partner, biti otac tog potomstva. Muška preferencija prema mladolikim ženama povezana je s percepcijom zdravlja te iste žene, a samim time i budućeg potomstva. Preferenciju ka vitkim ženama objašnjavamo kulturološki – u suvremenim zapadnjačkim društvima u kojima postoji izobilje hrane, vitkost se povezuje s dobrobiti i zdravljem (Kardum, 2003).

Kako sam već spomenula u Uvodu, određena anonimnost koja se krije u fizičkoj udaljenosti korisnika umanjuje osjećaj tjeskobe i obveze jednog korisnika prema drugome (Ménard i Pincus, 2012). Ako jedan korisnik ne vidi drugoga, lakše će ga vrijeđati ili mu prijetiti jednostavno stoga što neće imati osjećaj da se obraća stvarnoj osobi niti će imati priliku provesti riječi u djelo. Upravo ta bezličnost olakšava internetsko nasilje i od strane osoba koje ne bi prijetili prilikom lice-u-lice komunikacije (Reed, 2010), iz čega proizlazi da ne bi niti počinili nasilan čin *offline*.

Dotična anonimnost pomaže i različitim vidovima prijevara, a filmska je industrija u tome pronašla inspiraciju. U filmu *Trust* (2010), primjerice, pedofil zadobiva povjerenje djevojčice predstavljajući joj se kao mladić te stečeno povjerenje koristi kako bi se na kraju i susreo s njom. Zatim, u filmu *Disconnect* (2012), iznosi se

problem internetske krađe novca u kojemu počinitelj zadobiva povjerenje žrtve ranjive nakon tragičnog događaja te na taj način ostvaruje priliku za počinjenje nedjela. Na kraju, dokumentarni film *Catfish* (2010) donosi vrlo zanimljiv primjer lažnog predstavljanja putem Facebooka pri kojemu jedna žena, Angela Wesselman, stvara cijeli izmišljeni svijet kako bi pobjegla od svojeg neidealnog i tužnog svijeta. Ovdje nije u pitanju nikakvo krivično djelo, no njezina je prijevara bila toliko uspješna da se mladić s kojim se dopisivala preko jednog od brojnih lažnih profila – zaljubio. U filmu *Catfish* također je upečatljivo to što je Wesselman otvoreno koristila fotografije i snimke nepoznatih ljudi kako bi njihovi Facebook-profil izглеdali što uvjerljivije. Unatoč tome što nije imala loše namjere, njezino ponašanje doista ulazi u domenu internetskog nasilja, no o tome će biti više riječi kasnije.

3. Nasilje

Ono po čemu raspoznavamo rodno uvjetovano nasilje jest naglasak na rodnom aspektu samog nasilnog čina, dok je internetsko nasilje karakteristično po mjestu odvijanja – Internetu. U daljnjem ću ih tekstu detaljnije obrazložiti te se osvrnuti i na ulogu socijalizacije u održavanju rodno uvjetovanog nasilja.

3.1. Rodno uvjetovano nasilje

Ivana Radačić (2014:12) prenosi definiciju Ujedinjenih naroda, prema kojoj je rodno uvjetovano nasilje:

"nasilje usmjereno na žene zbog toga što su žene ili nasilje koje neproporcionalno pogađa žene."

Radačić (2014) dalje obrazlaže kako su žrtve rodno uvjetovanog nasilja većinom žene, dok su počinitelji pretežito muškarci. Također navodi seksualno nasilje kao najteži oblik rodno uvjetovanog nasilja, te ističe kako se često isprepliće s ostalim oblicima rodno uvjetovanog nasilja poput fizičkog i ekonomskog nasilja, ograničavanja sloboda itd. Također, Šinko (2004) navodi spolno uznemiravanje kao najočitiji primjer izravne diskriminacije žena. Rodno uvjetovanom nasilju najpodložnije su siromašne žene budući da loši stambeni uvjeti, glad, nezaposlenost i manjak sigurnosti dovode do frustracije koju muškarac često iskaljuje na ženi (Oduro et al., 2012).

Procjenjuje se da između 10% i 69% žena u nekom trenutku u svom životu doživi neki oblik takvog nasilja, a mnoge posljedično i obolijevaju: osim fizičkih ozljeda, dolazi do ginekoloških problema, pretilosti, povišenog krvnog tlaka, spolno prenosivih bolesti te psihičkih poremećaja od kojih su najčešći PTSP, depresivni i anksiozni poremećaj (Gelaye et al., 2009), a koji mogu kulminirati samoubojstvom (Gurumurthy i Menon, 2009). Među adolescenticama su posebno raširene suicidalne misli te poremećaji prehrane (Banyard i Cross, 2008).

Žene se često okrivljavaju za nasilje počinjeno nad njima, naročito ako je u pitanju seksualno nasilje, što je direktna posljedica mitova kako žene žele biti seksualno posjedovane ili da su nasilno ponašanje na neki način same isprovocirale, naročito ako ne uspiju dokazati da su žrtve što nije lak zadatak s obzirom na to da društvo, a i sudovi, smatraju da su žene sklone lagati o silovanju, a u slučaju izostanka ozljeda, pojave sindroma smrznutog straha ili odustajanja od opiranja, smatra se da se žena "prepuštala." Uza sve to, nastoji se dokazati doprinos žrtve upornim pitanjima o prijašnjim spolnim odnosima, odnosima s počiniteljem i sl. (Radačić, 2014).

3.1.1. Uloga socijalizacije

Prema Haralambosu (1989:18), socijalizacija je:

"proces kojim pojedinac uči kulturu svoga društva."

Primarna socijalizacija odvija se tijekom najranijeg djetinjstva, najčešće unutar obitelji, a temelji se na učenju jezika i obrazaca ponašanja oponašanjem roditelja te reagiranjem na njihovo odobravanje ili neodobravanje. Ostali oblici socijalizacije odvijaju se unutar školskog sistema, skupine vršnjaka i skupine po zanimanju. Valja napomenuti kako je socijalizacija cjeloživotni proces, odnosno da nije ograničen na djetinjstvo. Prilikom procesa socijalizacije uče se norme i vrijednosti pojedinog društva (Haralambos, 1989). Najprije bih se koncentrirala na vrijednosti uzevši u obzir da se žensku i mušku djecu ne podučava jednakim vrijednostima.

Vrijednost je, dakle, moguće definirati kao uvjerenje da je nešto poželjno, dostojno truda i zalaganja (Haralambos, 1989). U ranoj adolescenciji, dječake se počinje aktivno poticati na kompetitivnost, agresivnost (De Beauvoir, 2011) te na intelektualni rad (Galić, 2002), dok se djevojčice uči pasivnosti, fizičkom "dotjerivanju" (De Beauvoir, 2011), poslušnosti i kreposti (Galić, 2002). Slično, još na kraju 19. stoljeća,

japanske se djevojčice i žene učilo kako im je mjesto pod kontrolom muškarca, unutar kuće i obitelji kojoj suzdržanih manira i bezuvjetno moraju udovoljavati, poput sluškinje, te pritom uvijek izgledati besprijeekorno (Bacon, 2010) što se pretvorilo u stereotip koji do danas prati azijske žene (Cunneen i Stubbs, 2000). Prema tome, muškarce se podučava vrijednostima koje inače smatramo zapadnjačkima, a to su materijalizam i individualan uspjeh (Haralambos, 1989), dok su ženske vrijednosti usmjerene na obitelj i majčinstvo (Galić, 2006), što je vidljivo i u sitnicama kao što su pletenje koje ne priliči muškarcima ili pušenje lule koje ne priliči ženama (Goffman, 1966). Istovremeno, dok se žene same usmjerava na obitelj, medijski ih se prikazuje na nešto drugačiji način – kao seksualni objekt. Filmovi i igrice prepuni su djevojaka koje stječu snagu pošto se preodjenu u kratke majice i suknje, grudi su im neprirodno velike, a televizijske voditeljice izvede provokativne, zavodničke točke na javnoj televiziji. Time se šalje poruka da žena treba biti seksipilna da bi bila vidljiva (Walter, 2011). Slično, reklame često postavljaju žene u ležeći položaj kako bi podsvjesno poslali poruku njihove seksualne raspoloživosti (Goffman, 1979). Nije problem u tome što se žene predstavlja na taj način, nego što se jedino žene predstavlja na taj način, a muškarce uopće ne. Samo je iz toga vidljivo da se i ženama i muškarcima šalje poruka da je žena seksualni objekt. Ali istovremeno i kreposna majka. S druge strane, dječake se i odgaja i medijski prikazuje agresivnima. Analiza popularnih videoigara pokazala je da su muški likovi, češće nego ženski, ti koji su bivali prikazanim agresivnima – njih 83% naspram 62% ženskih. Pokazalo se i da je znatno veća vjerojatno da će ženski likovi biti prikazani seksualiziranim nego muški – visokih 60% ženskih naspram 1% muških likova (Walter, 2011).

Vezane uz to su norme koje definiraju ponašanje kakvo je prikladno i prihvatljivo u određenim situacijama, a koje se provode pomoću pozitivnih i negativnih sankcija. Norme određenog društva moguće je shvatiti kao odraz vrijednosti tog istog društva. Svakodnevno bi primjer bila norma koja nalaže da se tuširamo koja je pak odraz brige za zdravlje kao jedne od važnijih vrijednosti (Haralambos, 1989). Kako se vrijednosti razlikuju s obzirom na rod (ili spol), tako se razlikuju i norme. Veoma je raširena ona koja nalaže ženi da mijenja svoje prezime u ono svoga supruga, a koja je odraz vrijednosti prema kojoj žena ulazi u obitelj spremna da joj se do kraja posveti. Žena koja zadrži svoje prezime ili muškarac koji mijenja svoje prezime u ženino protive se toj normi i nailaze na društveno neodobravanje. U Japanu zakon koji potječe iz ere

Meiji (1868.-1912.) čak nalaže da supružnici imaju isto prezime budući da je tada bilo uobičajeno da žena napušta svoju obitelj kako bi se pridružila suprugovoj. Iako 52% Japanaca smatra da bi supružnici trebali imati pravo izbora, Masaomi Takanori se protivi ukidanju takvog zakona jer smatra da je prezime najbolji način za pokazivanje obiteljske povezanosti, te da bi ukidanje dovelo do rušenja društvene stabilnosti i javnog reda (McCurry, 2015).

Prema Šinko (2004:41-42), sustavna rodna (ili spolna) diskriminacija odnosi se na:

"cijeli niz rodno pristranih normi i vrijednosti koje nastaju socijalizacijom i obrazovanjem, tj. dio su kulture nekoga društva, a utječu na neravnopravan položaj žena."

Važno je primijetiti da je Šinko (2004) u svoju definiciju uključila norme i vrijednosti koje je Haralambos (1989) uključio u svoje tumačenje pojma kulture. Iz toga proizlazi sljedeće: sustavna rodna diskriminacija je dio kulture.

Prema Katunariću (2009), patrijarhat je distinktivan po tome što su muškarci ti koji organiziraju društvenu sliku pritom čineći njezin vrh što je vidljivo u broju muških poslodavaca i političara, tj. onih koji diktiraju društveni poredak, a time i samu prirodu kulture. Žene pritom izvlače deblji kraj što je vjerojatno najočitije u pravnom sustavu: žrtve nasilja, u prvom redu seksualnog, nastoji se prikazati kao zavodnice, osobe "lakog morala." S obzirom na prevalentnost ne samo rodno uvjetovanog nasilja, već i odnosa društva i prava prema istome, žrtve su sklone kriviti same sebe (Radačić, 2014). Čak se može reći da je rodno uvjetovano nasilje kazna ženama što se ne ponašaju u savršenom skladu s propisanim normama, a u takvom su sustavu žrtve tek primjer nedolične žene koja je nasilje zaslužila. Kako se žene od djetinjstva uči pasivnosti, poslušnosti i kreposti, a muškarce aktivnosti i agresivnosti, očiti rezultat je društvo u kojemu se od žena očekuje da se ponašaju onako kako muškarci žele. Žena koja je pretučena ili silovana je sama izazvala takvo ponašanje – svojim neposluhom. Strah od nasilja je prema tome sredstvo kojim se žene drži pod kontrolom, odnosno ponašanje žena kao grupe nad kojom se vrši opresija kontrolirano je od strane njihovih opresora koji su skloni pribjegavati nasilnom ponašanju pošto ih se suoči s opresijom koju vrše (Freire, 2005).

3.2. Internetsko nasilje

Pojavom i širenjem novih tehnologija, šire se i mogućnosti za nove vrste nasilja (Connell et al., 2014). Internetsko nasilje definiramo kao ponavljajuće i zlonamjerno uznemiravanje ili uhođenje putem novih tehnologija, kao što su društvene mreže (Facebook, Twitter...), SMS poruke (Marganski i Melander, 2015), email, osobne *web*-stranice (Connell et al., 2014) i sl. Premda se o internetskom nasilju najčešće govori kao o novijem fenomenu, on je zapravo prisutan od samih začetaka Interneta, ali razvojem novih tehnologija, svakako je postao vidljiviji (Vitis i Gilmour, 2016).

Osnovna je razlika između internetskog i lice-u-lice nasilja mjesto odvijanja, a otegotne okolnosti internetskog nasilja su brzina širenja informacija, kao i njihova trajnost budući da je ono što je jednom objavljeno na internetskim prostorima teško ili nemoguće ukloniti. Psihičke posljedice su za žrtvu jednake bez obzira na mjesto odvijanja (Đuraković et al., 2014). Dokazuju to brojna samoubojstva žrtava internetskog nasilja – primjerice, 2010. godine petnaestogodišnja Phoebe Prince izvršila je samoubojstvo vješanjem zbog zlostavljanja od strane njezinih suučenika putem SMS-poruka i Facebooka (Connell et al., 2014). Manje ekstremne posljedice internetskog nasilja očituju se u posljedičnom ponašanju žrtava, a obično je riječ o izbjegavanju stranica na kojima se zlostavljanje dogodilo, zatvaranje email adresa, općenito smanjena upotreba Interneta te pojačana selektivnost u vezi stranica koje će se posjećivati u budućnosti (Vities i Gilmour, 2016).

Prema Willardu (2004), razlikujemo sedam različitih oblika internetskog nasilja:

1. izražavanje ljutnje i slanje sukladno neugodnih i vulgarnih poruka usmjerenih prema nekoj osobi ili grupi;
2. slanje prijetećih poruka nekoj osobi;
3. internetsko uhođenje;
4. objavljivanje ili širenje neistinitih i uvredljivih izjava o nekoj osobi;
5. objavljivanje različitih materijala pod krinkom identiteta osobe na koju se ti materijali odnose;
6. izdaja u obliku objavljivanja ili slanja materijala koji su za žrtvu privatne prirode;
7. namjerno isključivanje određene osobe iz neke *online* grupe (prema Đuraković et al., 2014:62).

Procjenjuje se da je između 49% i 72% srednjoškolaca bilo zlostavljano *online*, dok istovremeno njih između 16% i 44% priznaje da su sami počinili *online* zlostavljanje (Connell et al., 2014).

Premda je moguće da je jednostavno riječ o uzorku s više žrtava nego počinitelja, izglednije je da su pojedinci skloniji sebe okarakterizirati kao žrtvu, nego priznati da su i sami vršili zlostavljanje. Moguć je i izostanak samokritičnosti što bi značilo da su ljudi skloni opravdavanju vlastitog ponašanja čak i kada vide da nije bilo u redu. Primjerice, osoba koja je nekoga nazivala pogrdnim imenima može to opravdati time što se našla u situaciji prepirke u kojoj upućivanje ružnih riječi smatra normalnima.

3.2.1. *Catfish* – na granici internetskog nasilja?

Vrijeme je da se vratimo na *Catfish* i Angelu Wesselman. Njezin idealizirani, izmišljeni *online* svijet bio je toliko uvjerljiv da je jednog mladića, Yaniva Schulmana, zavarao u toj mjeri da se zaljubio u izmišljenu djevojku, njezinu devetnaestogodišnju kćer, nadarenu glazbenicu Megan. No to je samo vrh ledenjaka. Wesselman je nadarena slikarica koja je svoje vlastite slike predstavljala kao djela njezine osmogodišnje kćeri Abby, navodnog čuda od djeteta. Sebe samu je predstavljala mladom, vitkijom i fizički privlačnijom nego što jest. Također, tvrdila je da je zakupila prostor za galeriju mlađe kćeri, te da njezina starija kći živi na farmi s konjima. Zanimljivo je da je sve to bila poluistina – njezina mlađa kći postoji, ali nije zainteresirana za slikanje. Nadarena slikarica je sama Wesselman. Starija kći postoji, ali ne komunicira s obitelji. Slike i glazbene snimke starije kćeri su slike i snimke stvarnih osoba, no ona nije znala čije. Prostor za galeriju i farma su stvarna mjesta sa stvarnim adresama, no ona nije vlasnica. Pošto je pronađena i razotkrivena, ispostavilo se da je njezin *online* svijet bijeg od stvarnog svijeta, od svijeta u kojemu ona nije mladolika i vitka, u kojemu njezina obitelj nije skladna i sretna, u kojemu po cijele dane brine za nepokretne blizance, sinove svog supruga.

Kako bi taj izmišljeni svijet bio što stvarniji, Wesselman nije samo stvarala i održavala detaljne Facebook-profile za svoju užu obitelj i služila se stvarnim adresama, ona je stvorila profile za preko dvadesetero rođaka, bila je redovito aktivna *online*, koristila nekoliko mobilnih telefona i "mijenjala" svoj glas pri razgovorima. Razlog zbog kojeg se fokusiram na *Catfish* je taj što cijela situacija graniči s internetskim nasiljem.

Za početak, iako Wesselman nije imala loše namjere, ono što je učinila ipak smatramo obmanom – Schulman je bio uvjeren da komunicira s osobama koje ne postoje što ga čini žrtvom te iste obmane. Također, Wesselman je otvoreno izjavila kako su fotografije na profilima preuzete s Interneta te da ne zna komu pripadaju što znači da nije bila u situaciji doznati jesu li te fotografije privatne prirode ili vlasnicima, tj. osobama na tim istim fotografijama nije važno koristi li ih treća, nepoznata osoba ili ne. Međutim, fotografije osmogodišnje Abby su doista bile njene – no slike nisu, kao niti uz njih vezan izuzetan talent za slikanje. Prema tome, iako Abby doista postoji, njezin Facebook-profil nije njezin, ona nije ta koja ga koristi, već Wesselman koja na njemu Abby predstavlja onakvom kakva ona nije. S jedne strane, Abby nije predstavljena negativno niti ponižavajuće, već u apsolutno pozitivnom smislu, kao čudo od djeteta. Postavlja se pitanje opravdava li to postojanje profila s njezinim imenom? Rekla bih da ne opravdava budući da osoba u čije je ime profil otvoren nema kontrolu nad njime.

Zanimljivo je kako je Wesselman sebe predstavila kao mršaviju i privlačniju osobu, u potpunosti u skladu sa spomenutim istraživanjem Lawson i Leck (2006). Cijeli je ovaj slučaj primjer nasilja koje to nije trebalo biti. Kad bi se Wesselman postavilo pitanje smatra li da je vršila internetsko nasilje, vjerujem da bi odgovorila negativno jer njezina namjera nije bila nauditi, već stvoriti idealan *online* svijet pritom se ne zamarajući time komu pripadaju fotografije ili snimke koje je koristila. Ovo je zapravo jako dobar primjer tanke granice između internetskog nasilja i ne-nasilja. Kako, u ovom primjeru, odrediti je li doista bilo krađe fotografija i snimaka? Bi li vlasnici tih istih fotografija i snimaka to smatrali krađom? Je li izrada profila njezinih kćeri doista predstavljanje tuđim identitetom? I tko je zapravo bio žrtva nasilja?

4. Rodno uvjetovano internetsko nasilje

Seksualno internetsko nasilje (engl. *online sexual harassment*) raspoznavamo kao internetsko nasilje čije su žrtve žene, činovi zlostavljanja referiraju se na ženski spol, a često su prijeteće ili ponižavajuće naravi. Takva ponašanja mogu biti aktivna (usmjerena ka određenoj individui), pasivna (nije usmjerena prema određenoj osobi), verbalna ili vizualna. Kao takva, može se iskazivati u obliku negativnih komentara na blogovima ili društvenim mrežama, neovlaštenom objavljivanju fotografija i snimaka

žena na pornografske stranice (poznato kao *revenge porn*), internetsko uhođenje, slanje neželjenih eksplicitnih poruka i fotografija te prijetnje koje aludiraju na seksualno nasilje, odnosno rodno uvjetovani govor mržnje (engl. *gender-based hate speech*). Takvom nasilju podložne su i nepoznate žene, ali i partnerice počinitelja koji tako vrše partnersko nasilje (Vitis i Gilmour, 2016:2-3).

S obzirom na tendenciju ovog rada za povezivanjem rodno uvjetovanog nasilja i internetskog nasilja, te na samu prirodu seksualnog internetskog nasilja, u tekstu ću koristiti pojam "rodno uvjetovano internetsko nasilje."

Sanghani (2014) izvještava o slučaju muškarca koji je, pod pretpostavkom da je ženama lakše naći partnera na internetu, izradio lažni profil na američkoj stranici za *online* traženje partnera OkCupid predstavljajući se kao žena. Javilo mu se mnogo muškaraca, a poruke su pretežito bile nepristojne ili vulgarne uz tek nekolicinu pristojnih. Većina muškaraca mu je nudila *cybersex*, telefonski razgovor ili nalaženje, a nakon odbijanja bi mahom postajali agresivni. Navedeni je korisnik ustvrdio da bi ti muškarci bili uhićeni kada bi takve stvari rekli ženi u lice, a ne zaštićeni internetskom anonimnošću. Svoj je profil uklonio nakon samo dva sata uz zaključak da je ženama na takvim stranicama zapravo – teže. Jo Barrow (2014) pak za BuzzFeed izvještava o Instagram-računu naziva "Bye Felipe"² Alexandre Tweten posvećenom dokumentiranju zlostavljanja žena putem Interneta, a ponajviše na stranicama za *online* upoznavanje partnera. Povod za otvaranje stranice bila je prijeteća poruka koju je Twetenina prijateljica primila putem servisa OkCupid. Tweten je potom na svom blogu napisala kako je apsurdno što muškarci očekuju da su žene zainteresirane za svakoga od njih samo zato što koriste stranicu za traženje partnera. Kao tri osnovne svrhe "Bye Felipe" navodi promicanje međusobnog suosjećanja među ženama, želju da muškarci shvate kako je biti ženom na Internetu te prikazivanje osjećanja prava (engl. *entitlement*) na ženu od strane muškaraca. "Bye Felipe" smatra dokumentiranim prikazom ženske svakodnevice, rodno uvjetovanog nasilja s kojim se svakodnevno susreću ne samo na Internetu, već i na ulicama. Iz ovih je primjera vidljivo kako rodno uvjetovano internetsko nasilje nije puka ideja, već stvarnost. Naposljetku, Vitis i Gilmour (2016) donose primjer Anne Gensler, odnosno njezine stranice na Instagramu naziva Instagranniepants³, posvećenom razotkrivanju seksualnog internetskog zlostavljanja

² URL: <https://www.instagram.com/byefelipe/> (2.7.2016.)

³ URL: <https://www.instagram.com/instagranniepants/> (2.7.2016.)

žena. Stranica je otvorena 2014., a zasniva se na crtežima golih muškaraca tužnih izraza lica i malih penisa koji su s njom komunicirali na uvredljiv način ili je objektivizirali na stranicama za *online* traženje partnera (konkretnije: Tinder i OkCupid). Osim na Instagramu, crteže objavljuje na svojoj osobnoj web-stranici i Tumblr-u. Temeljna ideja iza samih crteža je "oko za oko," no kako je umjetnica, odlučila je to učiniti kroz svoju umjetnost umjesto kroz uvrede i sl. Sama je izjavila kako je odabrala upravo ovakav način budući da je to najdjelotvornija metoda koje se mogla dosjetiti – a uvrede koje doživljava od strane muškaraca prilikom internetske komunikacije su djelinjaste. Naravno, problem time nije bio riješen. Štoviše, nakon što je počela objavljevati takve crteže, uslijedile su prijetnje silovanjem ili smrću, no odbila je ukloniti slike uz objašnjenje da je projekt centriran oko ideje da žene ne bi trebale trpjeti nasilje od muškaraca.

Ponovila bih, osnovna razlika između nasilja preko Interneta i nasilja lice-u-lice je mjesto odvijanja, dok su posljedice za žrtvu jednake u oba slučaja (Đuraković et al., 2014). Naravno, u pitanju nisu fizičke posljedice (budući da je internetskim putem nemoguće nekoga udariti, silovati i sl.), već psihičke, što ne znači da se psihičke posljedice ne manifestiraju kao fizičke. Prikladan je primjer slučaja žena u Kerali koje su počinile samoubojstvo potaknute upravo rodno uvjetovanim *online* nasiljem (Gurumurthy i Menon, 2009). Žele li izbjeći internetsko nasilje, ženama se često savjetuje da izbjegavaju korištenje Interneta, a upravo su to otvoreno savjetovale različite kampanje protiv internetskog zlostavljanja u Kanadi, UK-u i Australiji. Takve su kampanje bile kritizirane zbog svaljivanja krivnje i odgovornosti na žrtvu umjesto na počinitelja (Vities i Gilmour, 2016) što karakteristično i za neinternetsko rodno uvjetovano nasilje (Radačić, 2014). Internet je samo još jedan novi prostor koji, kao i bilo koji *offline* prostor, omogućava vršenje nasilja, a kao i bilo koje drugo mjesto, i Internet je odraz patrijarhalne naravi društva koje ga je stvorilo i koje ga koristi (Vities i Gilmour, 2016).

Još jedna stvar koju smatram važnom za ponoviti jest kako žene ipak navode kako se osjećaju sigurnije tražeći partnere *online* (Lawson i Leck, 2006), a razlog može biti u tome što im Internet omogućava jednostavne provjere osoba s kojima komuniciraju. Takve provjere najčešće čine putem internetskih pretraživanja, prijatelja i plaćenih agencija. Također obraćaju pažnju na nepravilnosti u komunikaciji putem emaila, chata i telefona, traže fotografije i razgovor pomoću *web*-kamere prije samog susreta lice-u-lice (Couch et al., 2011:119). S obzirom na to da ipak postoji potreba za

provjeravanjem osoba s kojima se komunicira, rekla bih da internetska anonimnost pogoduje korisniku samom, ali ne i osobama s kojima komunicira što može zvučati paradoksalno, ali ako se pojedinci osjećaju manje ograničenima prilikom internetske komunikacije, znači da isto to očekuju i od drugih, a potreba za provjeravanjem onda proizlazi iz toga što su svjesni da su i sami skloni uljepšavanjima (Lawson i Leck, 2006), pa žele znati u kojoj mjeri to drugi čine, odnosno, imaju li drugi korisnici granicu pri uljepšavanju ili su pak "dali mašti na volju."

Ipak, stranice za *online* upoznavanje ljubavnih partnera, kao i bilo koji drugi internetski način komunikacije, dobro su sredstvo za postupno upoznavanje drugih ljudi uz reducirani osjećaj nelagode. Analiza ankete koju su nad korisnicima Iskrice proveli Joško Sindik i Katarina Reicher (2007) pokazala je da manje od 16% korisnika takvih servisa osjeća potrebu za pojačanim oprezom prilikom takvog oblika komunikacije, a samo 6% njih se predstavlja kao posve druga osoba. Oko 80% korisnika takvih servisa izjavilo je da se dopisuju iskreno, što je objašnjeno pogodnošću relativne anonimnosti Interneta, a upravo je taj osjećaj slobode za iskrenost pomogao oko 50% njih da nekog bolje upoznaju. Korisnici su, osim u komunikaciji, iskreni i u samopredstavljanju na profilima (preko 70% ispitanika tvrdi da su pri kreiranju profila bili posve iskreni), što također upućuje na nižu razinu anksioznosti pri internetskoj komunikaciji. (Sindik i Reicher, 2007). No čini li to povjerenje korisnike podložnijima nasilju?

Primjer stranice temeljene na internetskom povjerenju je Spotted – globalna, najčešće studentska skupina Facebook stranica na koje korisnici mogu postaviti opis ili fotografiju osobe koja im se svidjela, ali ne znaju joj ime. Ukoliko netko prepozna osobu prema opisu ili fotografiji, javlja ime ispod dotičnog oglasa i par se može upoznati. Spotted: Sveučilište u Zagrebu dozvoljava i postavljanje lažnih poruka kako bi se nasmijalo prijatelja (Brnović, 2013). Međutim, postavlja se pitanje nije li i to oblik internetskog nasilja? Prema Willardovih sedam oblika nasilja, objavljivanje materijala koji su za osobu privatne prirode smatra se jednim od oblika internetskog nasilja (Đuraković et al., 2014). Premda je istina da se osoba koja se nalazi na prostoru fakulteta ili knjižnice nalazi na javnom mjestu, smatram da je pretjerano zaključiti da bilo koji slučajni prolaznik ima pravo fotografirati tu osobu i postaviti tu istu fotografiju na javnu Facebook stranicu. Cijela je situacija još nepovoljnija ako korisnik koji prepozna osobu s fotografije također javno objavi njezino ime umjesto da se javi privatnom porukom ili na neki drugi diskretniji način, a i veoma je upitno koliko bi osoba s fotografije pristala da je se imenuje na bilo kakav način. Osoba koja je izašla u

javnost s ciljem da ode na nastavu nije tim činom pristala da se njezina fotografija i ime javno objavljuju na Internetu. Upravo je na primjeru Spotted vidljiva dehumanizirajuća karakteristika Interneta skrivena u fizičkoj udaljenosti i (relativnoj) anonimnosti korisnika o kojoj govore Ménard i Pincus (2012). S jedne strane, nesumnjivo je da neovlašteno fotografiranje i postavljanje tih fotografija na Internet ulazi u domenu internetskog nasilja, no Spotted je tako nešto normalizirao, fotografije se postavljaju bez zadržke i iako bi bilo čija fotografija mogla osvanuti na nekoj od tih stranica, one imaju velik broj sljedbenika, a ako protivnici takvog "servisa" i postoje, za njih se ne čuje. Još jednom, kao i s *Catfish*, nailazimo na situaciju koja graniči s internetskim nasiljem.

5. Metodologija

Istraživanje je rađeno na prigodnom uzorku koji je uključivao heteroseksualne korisnike stranica za *online* upoznavanje parova starije od 18 godina. Fokus na heteroseksualne pojedince određen je percipiranom stigmatiziranošću osoba koje nisu heteroseksualne orijentacije od strane hrvatskog društva, temeljem čega je moguće pretpostaviti da su homoseksualne osobe sklonije koristiti specijalizirane servise, npr. Grindr, mobilnu aplikaciju namijenjenu isključivo osobama homoseksualne orijentacije (Licoppe et al., 2015).

Podaci su se prikupljali *online* – anketa je bila dostupna za ispunjavanje pet tjedana (tijekom svibnja i lipnja 2016. godine) putem servisa Lime Survey, a URL iste je bio poslan na email osobno mi poznatim korisnicima stranica za upoznavanje parova, postavljen na odgovarajuće teme stranice Forum.hr, a bio je dostupan i na početnoj stranici Lime Survey servisa. Korištena je bila i *snowball* metoda – korisnike koji su ispunili anketu zamolila sam da je prosljede drugim osobama koji odgovaraju željenom uzorku ili podijele na svojim osobnim internetskim stranicama.

U uvodni tekst ankete bila je ukomponirana obavijest o predmetu, svrsi i cilju istraživanja, kao i napomena sudionicima da imaju pravo odustajanja u bilo kojem trenutku bez navođenja razloga. Također, s obzirom na to da se anketa ispunjavala putem Lime Survey, nikakvi osobni podaci sudionika, uključujući IP adrese, nisu bili zabilježeni niti ikome dostupni, bez obzira na način na koji su pristupili anketi.

Anketa je bila podijeljena u četiri dijela: prvi dio obuhvaćao je podatke o spolu, dobi i obrazovanju ispitanika; drugi dio odnosio se na opće podatke o korištenju stranica za *online* upoznavanje partnera kao što su stranica koju koriste, koliko dugo i često ih

koriste, zašto ih koriste, te koliko su otvoreni i iskreni prilikom korištenja; treći je dio obuhvaćao pitanja o mogućem nasilju koje su korisnici sami vršili nad drugim korisnicima; četvrti dio je obuhvaćao pitanja o mogućem nasilju koje su korisnici doživjeli od drugih korisnika. Pitanja iz trećeg i četvrtog dijela bila su krojena u skladu sa spomenutih Willardovih sedam oblika internetskog nasilja, a postavljena su indirektno budući da pojedine osobe ne znaju da proživljavaju ili vrše nasilje, a poneke nisu voljne takvo nešto niti priznati.

Podaci o ukupnoj populaciji korisnika stranica za *online* upoznavanje partnera na prostoru RH nisu poznati.

Istraživanje je odobrilo Povjerenstvo Odsjeka za sociologiju za procjenu etičnosti istraživanja.

5.1. Hipoteze

U skladu s proučenom literaturom, hipoteze su sljedeće:

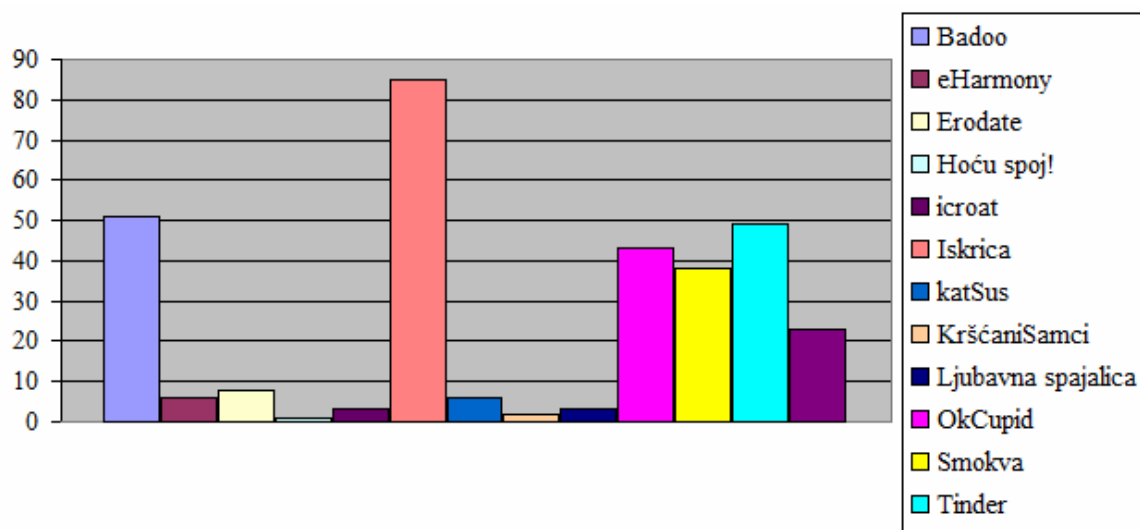
1. Korisnici stranica za *online* upoznavanje partnera započinju s korištenjem zbog manjka slobodnog vremena potrebnog za upoznavanje uživo.
2. Žene se češće susreću s internetskim nasiljem na stranicama za *online* upoznavanje partnera nego muškarci.
3. Najčešći oblici nasilja na stranicama za *online* upoznavanje partnera su pogrdne riječi i prijetnje.

5.2. Uzorak

Na anketu se odazvalo ukupno 213 ispitanika, od čega 149 žena, 61 muškarac i 3 osobe koje se nisu izjasnile ni kao žene ni kao muškarci. Žene, dakle, obuhvaćaju čak 68% uzorka. Međutim, kako nisu svi ispitanici u potpunosti ispunili upitnik, u obzir za krajnju analizu povezanosti roda i internetskog nasilja su uzeti samo oni koji su upitnik ispunili u cijelosti. Također, zbog izuzetno malenog broja ispitanika, u obzir nisu uzete osobe koje se nisu izjasnile niti kao žene niti kao muškarci. Tako broj ispitanika pada na 141, a obuhvaća 95 žena i 46 muškaraca.

Većina ispitanika pripada dobnoj skupini 18-25 godina (31,1%) te 26-30 godina (32%). Dvostruko manje ih je dobne skupine 31-35 godina (16,9%), a najmanje ih je u dobi 36-40 (9,6%) te preko 41 godine (7,8%).

Što se tiče obrazovne slike, gotovo polovica ispitanika završila je višu školu ili fakultet (49,3%), zatim srednju školu (38,4%). Specijalizaciju, magisterij ili doktorat završilo je 9,1% ispitanika, a najmanje ih je s nezavršenom ili završenom samo osnovnom školom (0,5%).

Slika 1. Najpopularniji servisi za *online dating* u RH (N=213)

Najpopularnijim servisima za *online* upoznavanje partnera pokazali su se (redom) Iskrica, Badoo, Tinder, OkCupid i Smokva. Od servisa koji nisu ponuđeni u upitniku (a spadaju pod opciju "Ostalo") najpopularniji su FetLife i Twoo, a ne zaostaju ni društvene mreže kojima nova poznanstva nisu primarna namjena, konkretnije: Facebook, Forum.hr i Omegle. I kršćanske stranice za pronalaženje partnera kao što su katSus i KršćaniSamci našle su svoje korisnike u uzorku, no njih je manje od 10%.

6. Rezultati

6.1. Što korisnici traže na stranicama za *online dating*

Tablica 1. Što korisnici traže na stranicama za *online dating*

	%	
	Muškarci	Žene
Prijateljstvo	37	51,5
Veza	67,4	46,3
Avantura	52,1	27,3
Ostalo	8,7	17,9

Kad govorimo o tome što korisnici stranica za *online dating* na njima traže, najupadljivija razlika između preferencija muškaraca i žena je ona vezana uz avanture – iako preko pola muškaraca traži (i) avanturu, tek malo više od četvrtine žena bi pristalo na nju. S druge strane, dok tek nešto više od trećine muškaraca želi prijateljstvo, to isto želi preko 50% žena. Nešto osim ponuđenoga traži više žena nego muškaraca, a to su ponajviše razgovor, brak i upoznavanje novih, zanimljivih ljudi. Muškarce također zanima razgovor, ali i seks (koji bi zapravo ulazio u domenu ponuđene avanture).

Tablica 2. Razlozi korištenja stranica za *online dating*

	%	
	Muškarci	Žene
Nedostatak vremena za upoznavanje uživo	47,8	38,9
Osjećaj anonimnosti	21,7	26,3
Osjećaj sigurnosti	10,8	20
Jednostavnost komunikacije	58,7	54,7
Neugodno mi je prići nekome uživo	26,1	21
Veći izbor potencijalnih partnera	52,2	51,6
Ostalo	8,7	13,7

Najčešći razlog odabira upravo stranica specijaliziranih za *online dating* kod muškaraca i kod žena je jednostavnost komunikacije, za čime slijede veći izbor potencijalnih partnera, pa tek potom nedostatak vremena za upoznavanje uživo. Najmanje ih mari za osjećaj sigurnosti, iako je vidljivo kako je to važna stavka kod čak dvostruko više žena nego muškaraca. Od ostalih razloga se ništa osobito ne ističe, no muškarci navode prednost veće i direktnije ponude, manju neugodu u slučaju odbijanja

te dosadu. Žene navode lakoću upoznavanja ljudi sličnih interesa, želju za nečim novim i znatiželju. Još neki razlozi nevezani uz spol su želje za novim iskustvima i život u malom mjestu, a pojedini su korisnici upisivali: "ništa."

Najveći broj korisnika (44,1%) stranice za *online* upoznavanje koristi jednom mjesečno ili rjeđe. Odmah za njima slijedi 24,5% onih koji ih koriste više puta tjedno. Njih 18,9% na tim je stranicama nekoliko puta mjesečno, a najmanje (12,6%) više puta dnevno.

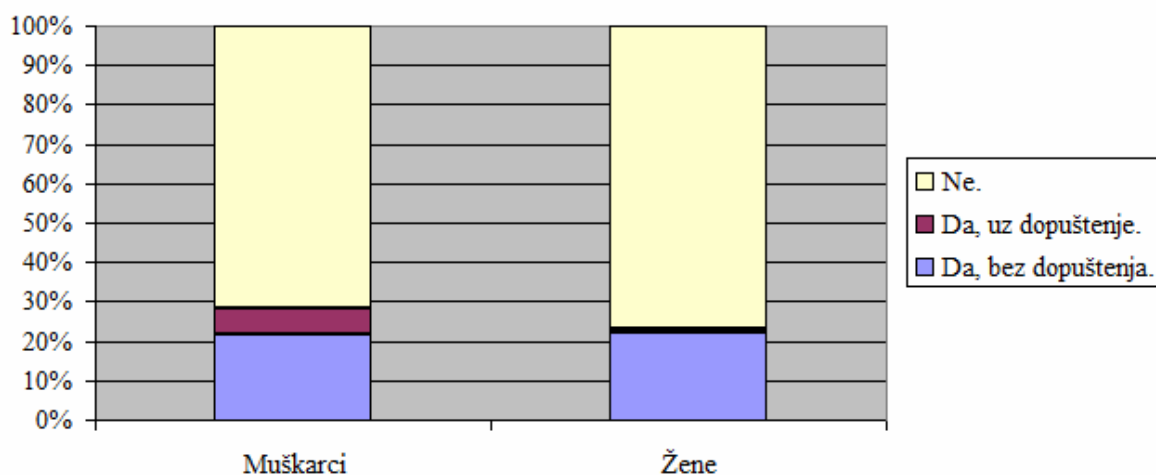
Većina korisnika, njih 37,8%, koristi *online dating* stranice kraće od godinu dana, zatim slijede korisnici sa stažem od 1-2 godine (24,5%) i preko 5 godina (21%), dok ih je najmanje aktivno 3-4 godine (16,8%).

Što se tiče volje za plaćanjem usluga tih stranica, velika većina korisnika ih ne plaća niti ih je ikada plaćala – njih čak 84,6%, a trenutno ih plaća samo 5,6%.

Također, i jako pozitivno, velika većina korisnika je potpuno iskrena (65,7%) ili malo uljepšava (32,2%) istinu pri predstavljanju, dok ih jako uljepšava 1,4%, a potpuno ih je neiskreno tek 0,7%. U skladu s time, većina korisnika koristi neuređenu (45,5%) ili fotografiju uređenu npr. Photoshopom (17,5%). Nikakvu fotografiju ne koristi 28% ispitanika, a vlastitu fotografiju ne koristi 9,1% ispitanika.

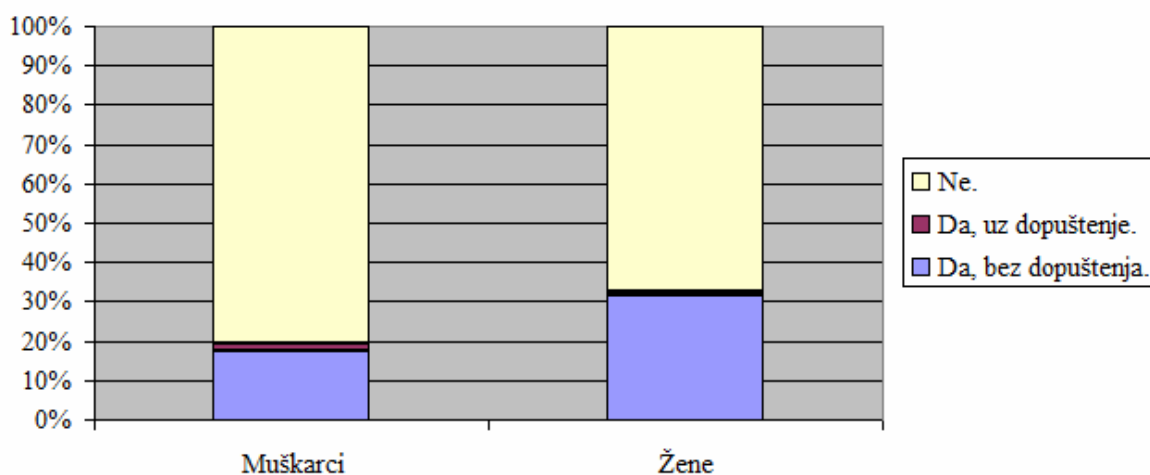
6.2. Percipirano vršeno nasilje

Ovdje će biti prikazani odgovori na pitanja iz trećeg dijela upitnika koji se odnosio na nasilje koje korisnici smatraju da jesu ili nisu vršili nad drugim korisnicima s kojima su komunicirali na stranicama za *online* pronalaženje partnera. Pokriveno je neovlašteno dijeljenje fotografija i razgovora, služenje tuđim identitetom, vrijeđanje i prijetnje usmjerene ka drugim korisnicima, slanje eksplicitnih fotografija te zabranjivanje komuniciranja s drugim korisnicima.

Slika 2. Jeste li ikad trećoj osobi slali fotografije koje vam je poslala osoba koju ste upoznali *online*?

Iz gornjeg grafičkog prikaza vidljivo je kako su muškarci i žene podjednako skloni dijeliti tuđe fotografije s trećim osobama bez dozvole, no muškarci su ipak nešto skloniji tražiti dopuštenje (6,5%) od žena (1%). Ipak, 71,7% muškaraca i 76,8% žena nikad nije dijelilo tuđe fotografije trećim osobama. Hi-kvadrat test ($\chi^2=4,339$) uz 4 stupnja slobode nije se pokazao statistički značajnim na razini rizika 5% ($p=0,362$).

Slika 3. Jeste li ikad trećoj osobi slali razgovore s osobom koju ste upoznali *online*?

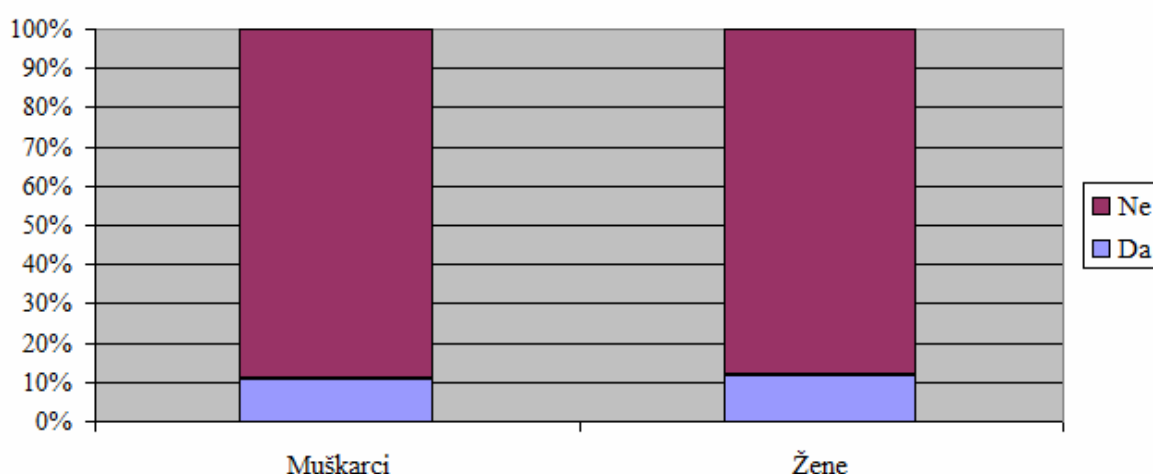
Iz ovog prikaza vidljivo je kako su žene nešto sklonije dijeliti privatne razgovore bez dopuštenja nego muškarci – to je učinilo njih 31,6% naspram 17,4% muškaraca. No kao i u slučaju dijeljenja fotografija, većina njih nije dijelila niti razgovore, premda je ipak uočljivija razlika između muškaraca (80,4%) i žena (67,3%). Ipak, hi-kvadrat test

($\chi^2=8,481$) uz 4 stupnja slobode nije statistički značajan na razini rizika 5% ($p=0,075$), stoga ne možemo govoriti o značajnom odstupanju.

Tablica 3. Broj korisnika koji su se poslužili tuđim identitetom na stranicama za *online dating*

	Muškarci	Žene
Da, uz dopuštenje.	0	0
Da, bez dopuštenja.	2	5
Ne.	44	90

Iz tablice je vidljivo kako se nijedan korisnik niti korisnica nisu poslužili tuđim identitetom na stranicama za *online* traženje partnera uz dopuštenje, no nekolicina njih je to učinila bez dopuštenja te osobe čijim su se identitetom predstavljali. Međutim, velika većina ih to ipak nije nikad učinila. Očekivano, hi-kvadrat test ($\chi^2=0,160$) nije statistički značajan ($p=0,160$) uz 2 stupnja slobode i na razini rizika 5%.

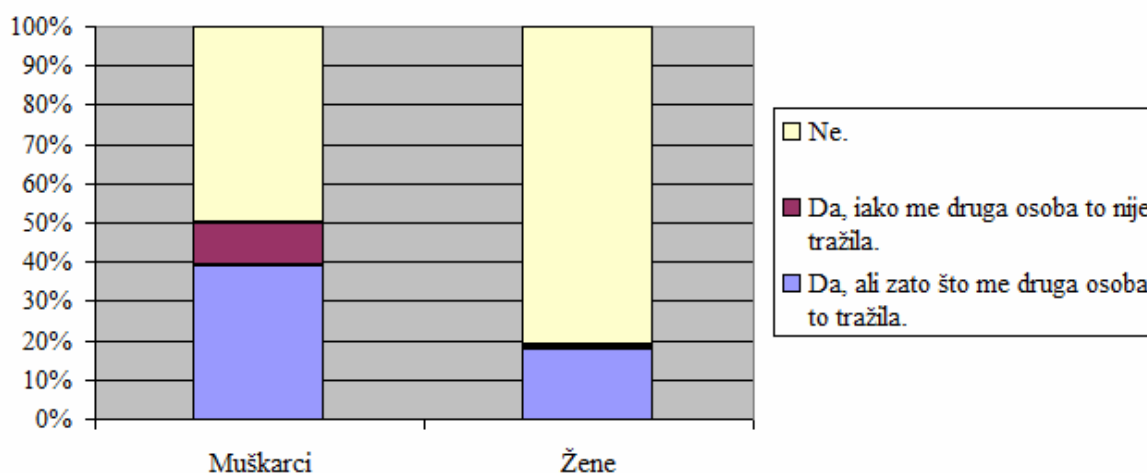

Slika 4. Jeste li barem jednu osobu koju ste upoznali online nazivali pogrdnim imenima pri *online* komunikaciji?

Značajna većina korisnika smatra da nije ni na koji način vrijeđala druge korisnike, tek 10,9% muškaraca i 11,6% žena smatra da je to učinilo. Još jednom očekivano, hi-kvadrat test ($\chi^2=0,873$) nije statistički značajan ($p=0,873$) uz 2 stupnja slobode i na razini rizika 5%. Zanimljivo, ali u skladu s upravo navedenim, nijedan korisnik niti korisnica ne priznaju da su prijetili drugim korisnicima.

Isto tako, samo po jedan korisnik i korisnica priznaju da su širili neistinite glasine o osobama koje su upoznali na stranicama za *online* traženje partnera što se

prema hi-kvadrat testu ($\chi^2=0,856$) nije pokazalo statistički značajnim ($p=0,856$) na razini rizika 5% te uz 2 stupnja slobode.

Slika 5. Jeste li pri *online* komunikaciji slali fotografije eksplicitnog sadržaja poput slika Vaših spolnih organa?

Muškarci su slali eksplicitne fotografije u ukupno 50% slučajeva, no u gotovo 40% slučajeva tvrde da je suprotna strana te fotografije zatražila. Žene, s druge strane, u samo 18,9% slučajeva šalju takav tip fotografija, a samo jedna korisnica je to učinila bez da je druga strana to tražila. Hi-kvadrat ($\chi^2=17,834$) je statistički značajan ($p=0,001$) uz razinu rizika 5% te uz 4 stupnja slobode, te možemo ustvrditi zavisnost varijabli spola i sklonosti slanja fotografija eksplicitnog sadržaja.

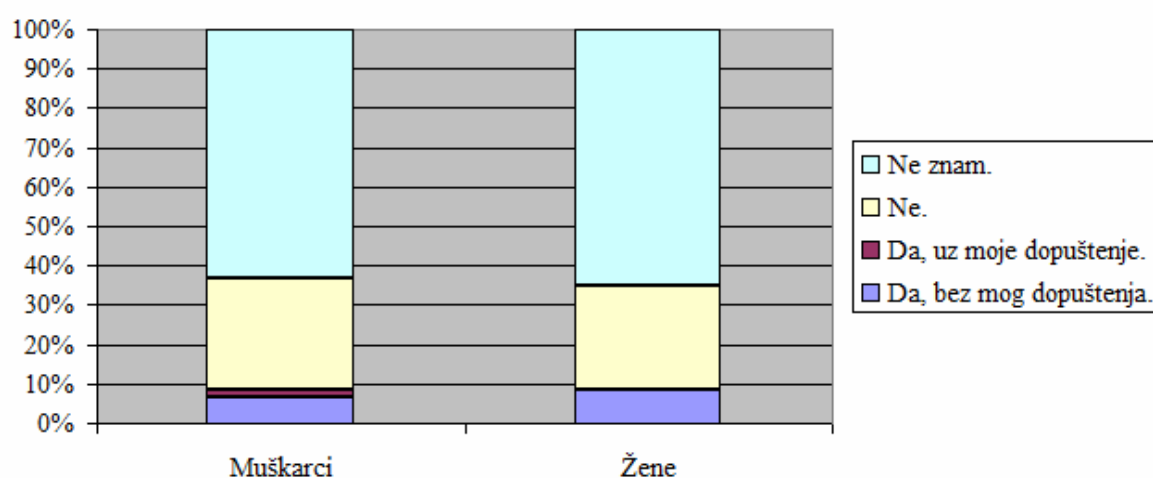
Tablica 4. Broj korisnika koji su zabranjivali drugim korisnicima *online* komunikaciju s trećim osobama

	Muškarci	Žene
Da	1	1
Ne	45	94

Naposlijetku, u cijelom uzorku, samo po jedan muškarac i žena tvrde da su zabranjivali drugim korisnicima komuniciranje s ostalim korisnicima što je zanemarivo i u vidu samog vršenja nasilja i u vidu razlika između muškaraca i žena, a što pokazuje i hi-kvadrat test ($\chi^2=0,311$) koji nije statistički značajan ($p=0,856$) na razini rizika 5% i uz 2 stupnja slobode.

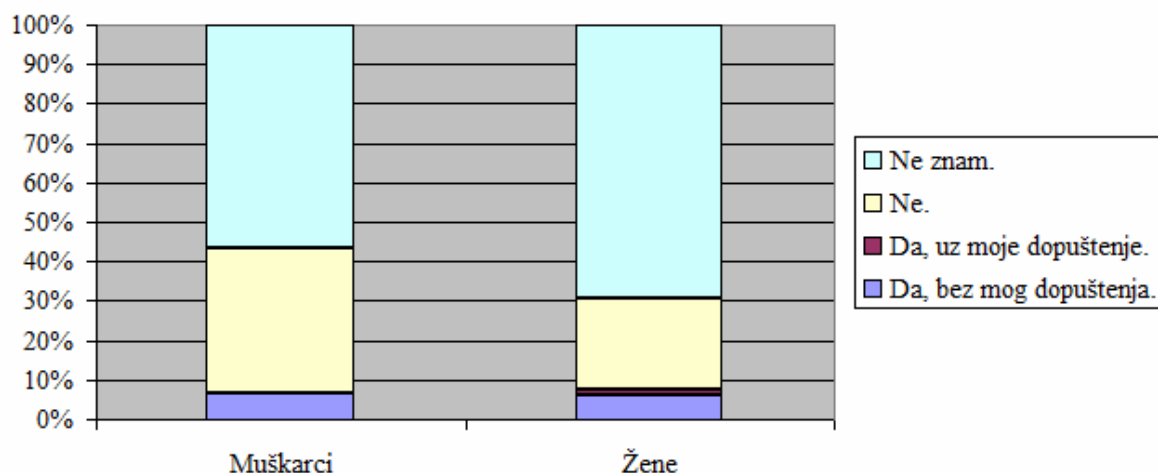
6.3. Percipirano proživljeno nasilje

Ovdje će biti prikazani odgovori na pitanja iz četvrtog dijela upitnika koji se odnosio na nasilje koje korisnici smatraju da jesu ili nisu proživjeli pri komunikaciji s drugim korisnicima stranica za *online* upoznavanje partnera. Pitanja su analogna prethodnom dijelu upitnika, dakle, pokriveno je neovlašteno dijeljenje fotografija i razgovora, služenje tuđim identitetom, vrijeđanje i prijetnje od strane drugih korisnika, slanje eksplicitnih fotografija te zabranjivanje komuniciranja s drugim korisnicima.

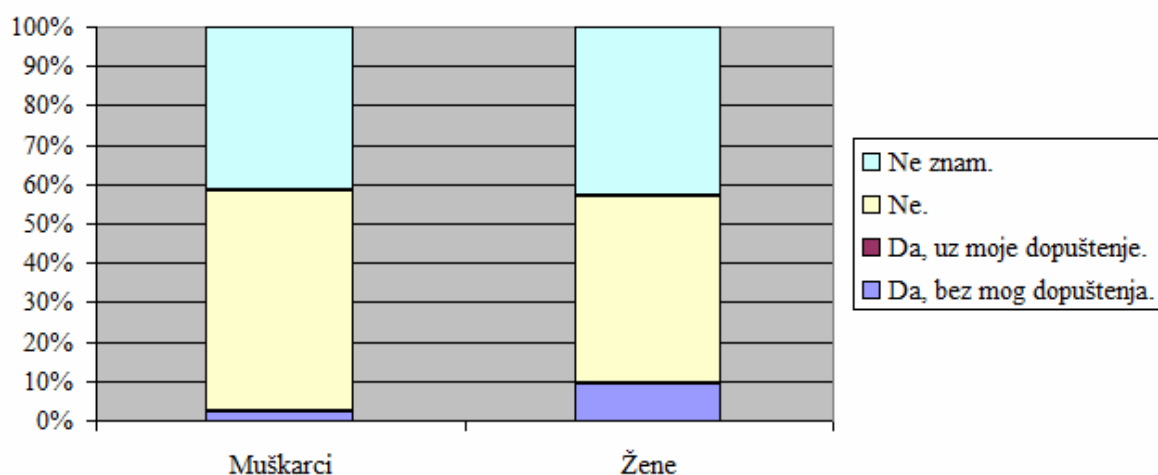
Slika 6. Prema Vašim saznanjima, je li ikad osoba koju ste upoznali *online* slala Vaše fotografije trećim osobama?

Većina korisnika (preko 60%) nije uspjela procijeniti je li itko s kime su se dopisivali putem stranice za *online* traženje partnera dijelio njihove fotografije trećim osobama, no među 8,4% žena koje smatraju da se to dogodilo, nijedna nije takvo nešto dozvolila. Sličan je postotak muškaraca čije su se fotografije dijelile trećim osobama (8,7%), no od njih je na to pristao samo jedan muškarac. Hi-kvadrat ($\chi^2=3,398$) nije statistički značajan ($p=0,757$) na razini rizika 5% te uz 6 stupnjeva slobode. Sve u svemu, ovdje se muškarci i žene ne razlikuju.

Slika 7. Prema Vašim saznanjima, je li ikad osoba koju ste upoznali *online* slala Vaše razgovore trećim osobama?

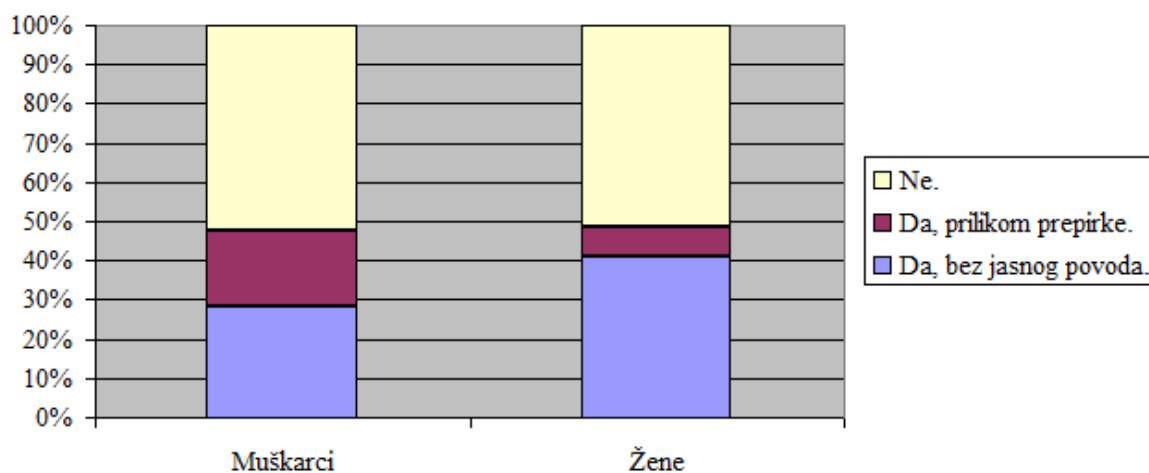
Slična je situacija i s dijeljenjem razgovora trećim osobama, s tim da su ovaj put muškarci nešto uvjereniji da su njihovi razgovori ostali privatni – njih 37%. Žene smatraju da njihove razgovore nitko nije dijelio trećim osobama u vidljivo manjem broju – njih 23,1%. S druge strane, ne razlikuju se kada je u pitanju saznanje o izvršenom dijeljenju razgovora, no to je, kao i u vezi s fotografijama, bilo protivno njihovoj volji, osim u slučaju jedne korisnice koja je dozvolila njihovo daljnje prosljeđivanje. Hi-kvadrat test ($\chi^2=4,505$) nije pokazao statističku značajnost ($p=0,609$) na razini rizika 5% i uz 6 stupnjeva slobode.

Slika 8. Prema Vašim saznanjima, je li se itko *online* predstavljao Vašim identitetom?

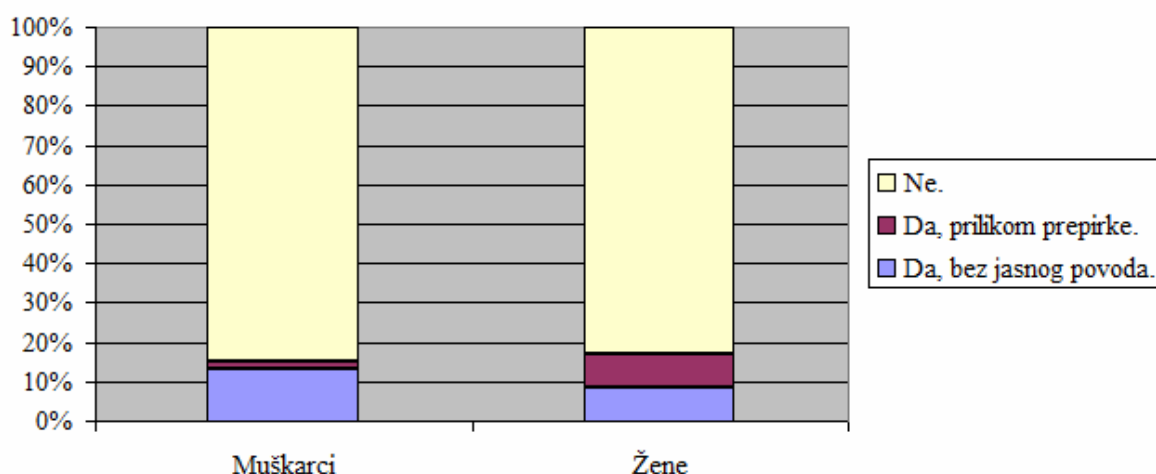
Mada većina korisnika ne može procijeniti ili smatra da se nitko nije *online* poslužio njihovim identitetom, važno je primijetiti da niti jedan korisnik niti korisnica

nisu pristali da se druga osoba koristi njihovim identitetom. 9,5% žena je doživjelo da se netko drugi služi njihovim identitetom te tek jedan muškarac, odnosno 2,1% u uzorku. Hi-kvadrat test ($\chi^2=3,070$) nije statistički značajan ($p=0,546$) uz 4 stupnja slobode te na razini rizika 5%.

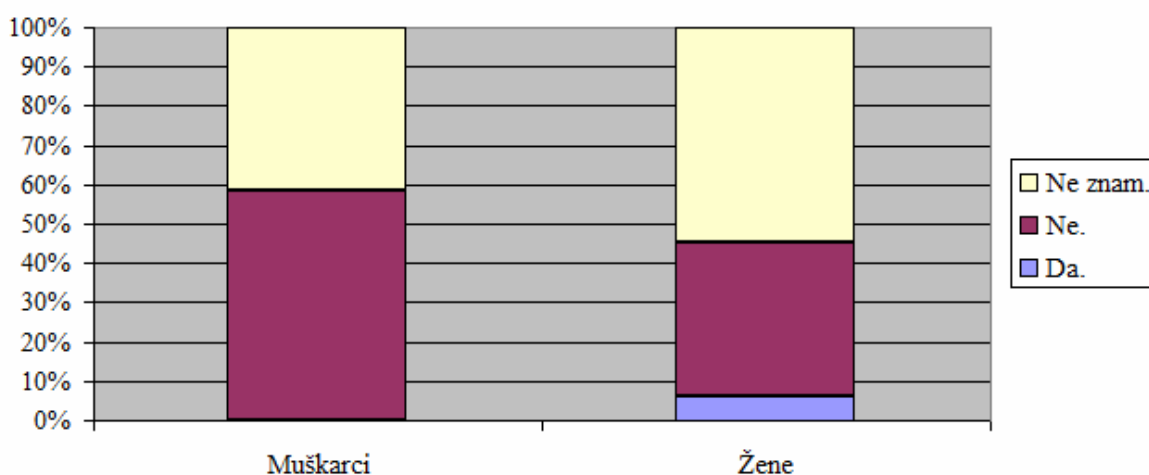
Slika 9. Je li Vas itko nazivao pogrđnim imenima pri *online* komunikaciji?

Gotovo polovica muškaraca i žena doživjelo je da ih drugi korisnici stranica za *online* pronalaženje partnera naziva pogrđnim imenima, s tim da žene znatno češće (u 41% slučajeva) smatraju da za to nije bilo jasnog povoda, dok u manje od 10% slučajeva krive prepirku. Statistički značajnog odstupanja nema ($\chi^2=7,356$; $p=0,118$) na razini rizika 5% i uz 4 stupnja slobode.

Slika 10. Je li Vam itko slao prijeteće poruke pri *online* komunikaciji?

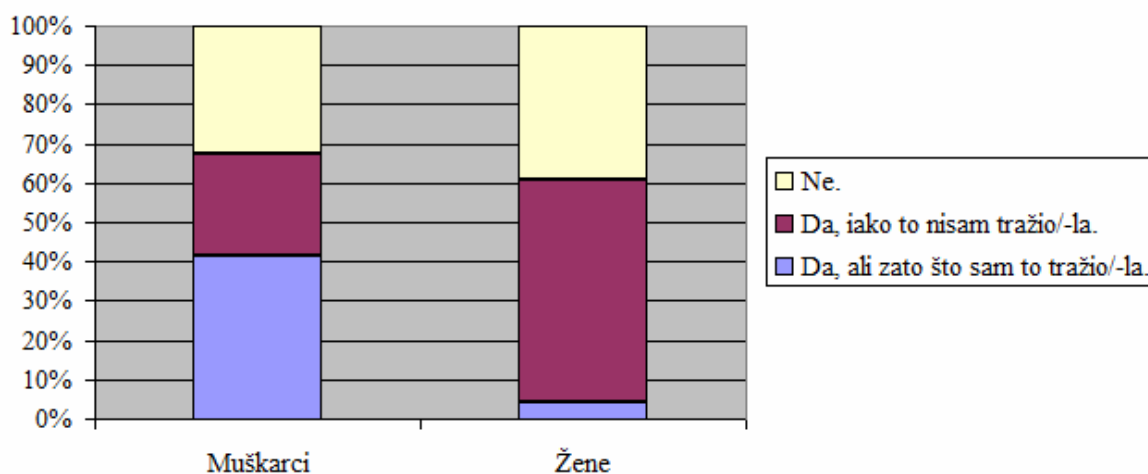
Unatoč tome što nijedan muškarac i nijedna žena nisu priznali da su prijetili nekome internetskim putem, njih nešto manje od 20% je doživjelo da se prijeti njima s tim da muškarci smatraju da im se znatno češće prijetilo bez jasnog povoda (13% naspram 2,1% prilikom prepirke), a žene podjednako smatraju da je bilo bez povoda i prilikom prepirke. Ni u ovom slučaju hi-kvadrat nije statistički značajan ($\chi^2=2,997$; $p=0,558$) na razini rizika 5% te uz 4 stupnja slobode.

Slika 11. Je li barem jedna osoba koju ste upoznali *online* širila o Vama neistinite glasine?

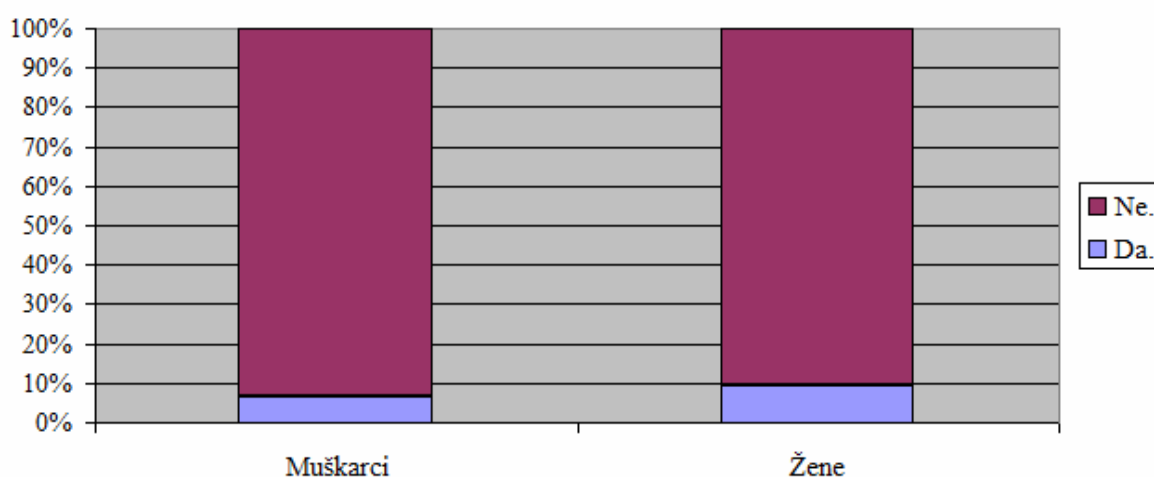
Više od polovice muškaraca, njih 58,7% uvjereno je da se o njima nisu internetski širile neistinite glasine u što je uvjereno nešto manje žena – njih 38,9%. Također, 6,3% žena ima saznanja da je barem jedna osoba koju su upoznale *online* širila

o njima glasine. No hi-kvadrat ($\chi^2=6,811$) ipak ne pokazuje statistički značajno odstupanje ($p=0,146$) na razini rizika 5% te uz 4 stupnja slobode.

Slika 12. Je li Vam itko pri online komunikaciji slao fotografije eksplicitnog sadržaja (npr. slike spolnih organa)?

U slučaju primanja eksplicitnih fotografija, instantno je uočljiv broj žena koje su ih primale bez da su ih tražile – njih čak 56,8%. Tražile su ih u tek 4,2% slučajeva. S druge strane, muškarci češće primaju eksplicitne fotografije kada ih zatraže – tako je u 41,3% slučajeva, dok su neželjene u 26% slučajeva. Nezanemarivo, ali više nego dvostruko rjeđe nego u slučaju žena. Hi-kvadrat testom pokazano je statistički značajno odstupanje ($\chi^2=33,529$; $p=0,000$) na razini rizika 5% te uz 4 stupnja slobode.

Slika 13. Jeste li Vam osoba koju ste upoznali *online* ikad zabranjivala komunikaciju s drugim osobama?

Naposlijetku, niskih 6,5% muškaraca i 9,4% žena doživjelo je da im se zabranjuje *online* komunikacija s drugim osobama na stranicama za *online* upoznavanje partnera. Hi-kvadrat ($\chi^2=0,537$) nije statistički značajan ($p=0,764$) uz 2 stupnja slobode te na razini rizika 5%.

7. Rasprava

Osnovni problem ovog uzorka bio je premalen broj muškaraca ($N=46$) naspram žena ($N=95$) koji su u potpunosti ispunili upitnik. S obzirom na to da Sindik i Reicher (2007) tvrde da se Iskricom koristi veći broj muškaraca nego žena, ovakav je odaziv pomalo iznenađujuć. Izuzev toga, uzorak je u skladu s proučenom literaturom.

S obzirom na to da je najveći broj internetskih korisnika starosti između 18 i 29 godina (Marganski i Melander, 2015), nije iznenađujuće što i najveći dio ovog uzorka pripada istoj dobnoj skupini, a budući da se mreže i ostale inovacije najviše šire putem sveučilišta (Castells, 2010), bilo je očekivano i da će veći dio ispitanika (gotovo polovica) imati završenu višu školu ili fakultet.

Iskrica, kao prva stranica za *online* traženje partnera i prijatelja s ovih prostora (Sindik i Reicher, 2007) i dalje ima velik broj poklonika. Štoviše, u ovom je uzorku upadljivo najkorištenija što bi se moglo pripisati relativnom sigurnošću da će i drugi korisnici živjeti u blizini, odnosno da će Hrvati lakše pronalaziti Hrvate s kojima se, uostalom, najlakše i najbrže mogu susresti ako to žele. Drugo objašnjenje za popularnost Iskricice bila bi upoznatost sa samom stranicom – malo tko nije čuo za nju. S obzirom na to, Iskrica pruža sigurnost poznatoga.

Popularnost Smokve jednostavno je objasniti – u pitanju je vrlo poznata i posjećena stranica za erotske susrete (na službenoj se stranici⁴ hvale s preko 713 000 članova) što olakšava pronalaženje partnera korisnicima koji žele isključivo avanture. Iako nije isključeno pronalaženje partnera za dugu vezu, Smokva je najpoznatija po mogućnostima pronalaženja osoba sličnih seksualnih sklonosti, tematskim erotskim klubovima, erotskim pričama, fotografijama i video klipovima te razmjeni amaterskih erotskih fotografija.

Od mladih, aktivnih internetskih korisnika možemo očekivati da su i bolje upoznati s drugim oblicima povezivanja, tako da popularnost mobilnih aplikacija kao

⁴ URL: <http://www.smokva.com/default.php> (2.7.2016.)

što su Badoo i Tinder ne začuđuje. Štoviše, na svojoj službenoj stranici⁵, Badoo tvrdi da ima preko 316 milijuna registriranih korisnika čiji broj raste. Slično je i s globalno popularnim servisom OkCupid⁶ koji nudi i mobilnu aplikaciju za iOS i Android. S obzirom na to da su Tinder i OkCupid ipak globalnog dometa, određeni dio njihove privlačnosti može biti i u želji upoznavanja osoba iz drugih zemalja, bilo da je riječ o potrazi za prijateljima, o pronalaženju partnera u svrhu emigracije ili je u pitanju neki drugi razlog. Takvo ciljano pronalaženje partnera izvan domovine može se uočiti u zadnjih dvadesetak godina u Aziji – žene iz sjeveroistočne Kine masovno sklapaju brakove s muškarcima iz Japana i Južne Koreje da bi se potom tamo i odselile (Hao, 2015), a slično tomu, Indijci koji pripadaju kasti Brahmin sklapaju ugovorene brakove s osobama iste kaste koje žive izvan Indije kako bi sačuvali simbolički kapital (Kalpagam, 2005).

S druge strane, čini se da je popularnost Spotted bila pomodna i kratkog vijeka budući da je nijedan ispitanik ili ispitanica iz ovog uzorka ne spominju unatoč tomu što spominju Facebook koji su ispitanici navodili kao stranicu koju koriste za upoznavanje partnera. Smatram to pozitivnim s obzirom na dehumanizirajuću prirodu takvog načina oglašavanja. Kako se tehnologije oblikuju u skladu s ljudskim potrebama (Castells, 2010), nije isključeno da će se događati i suprotno, odnosno da će ljudi tehnologiju koja već postoji prenamijeniti ili je učiniti multifunkcionalnom. Tako i čine u slučaju društvenih mreža. Facebook, čija je primarna svrha jednostavno povezivanje, a ima mogućnost stvaranja različitih grupa, postaje multifunkcionalna mreža – jedan korisnički račun dovoljan je za povezivanje s prijateljima i poznanicima, praćenje zanimljivih novosti i traženje partnera.

Što se tiče korištenja samih *online dating* stranica, u ovom se istraživanju pokazalo kako se muškarci i žene razlikuju prema tome što traže na njima. Dok muškarci navode kako žele vezu ili avanturu, žene žele prijateljstvo, a potom vezu. Među ostalim razlozima, muškarci navode seks, a žene brak iz čega je vidljivo kako žene više teže dugotrajnijoj, a muškarci kratkotrajnijoj vrsti odnosa. Bokan (2014:735), međutim, donosi nešto drugačije rezultate. Prema njezinom istraživanju provedenom u Srbiji, većina žena želi flert, zatim razgovor, vezu ili brak, te prijateljstvo. Muškarci pak žele (redom): vezu ili brak, razgovor, flert, pa prijateljstvo. U njezinom su istraživanju muškarci skloniji dugotrajnom, a žene kratkotrajnom vrstom odnosa, a prijateljstvo nije

⁵ URL: <https://badoo.com/hr/> (2.7.2016.)

⁶ URL: <https://www.okcupid.com/> (2.7.2016.)

zanimljivo nikome od njih. To se djelomično može pripisati uzrastu njezinih ispitanika koji su gotovo ravnomjerno raspoređeni po dobnim skupinama (s tim da su najmlađi stari 20 godina, a najstariji su stariji od 50 godina), dok je uzorak na kojem sam ja radila pretežito mlađa populacija, ispod 30 godina. No opet, istraživanje provedeno na tajvanskoj stranici za *online* traženje partnera je pokazalo težnju mladih muškaraca ka mirnom, obiteljskom životu, s tim da je 27,3% uzorka tu želju prikazalo na nježan, romantičan način, a 20,9% na tradicionalniji način muškarca koji želi pružiti ekonomsku stabilnost ženi (Wang, 2011). Postavlja se sljedeće pitanje: kako to da muškarci iz navedena dva istraživanja pokazuju želju za brakom, a žene za avanturama? Je li tolika razlika između hrvatskih i srpskih žena i hrvatskih, srpskih i tajvanskih muškaraca? Moguće, ali vjerojatnije je da je problem u samom uzorku u kojemu, kako sam već napomenula, nema dovoljno muškaraca. Da ih se odazvalo podjednako koliko i žena, možda bi i ovo istraživanje imalo sličan rezultat. Treba uzeti u obzir i samo trajanje istraživanja – Bokan (2014) ga je provodila godinu dana, dok je moj upitnik bio aktivan pet tjedana. U slučaju da nije problem u uzorku ili trajanju, nailazimo na zanimljivu sklonost Hrvatica prema tipično ženskim vrijednostima vezanima uz obitelj (Galić, 2006) za razliku od Srпкиnja koje se takvim vrijednostima opiru.

Privlačnost upravo stranica za *online dating* je i za muškarce i za žene jednostavnost komunikacije, velik broj potencijalnih partnera, a potom i nedostatak vremena za upoznavanje uživo. Zapravo je sva ta tri fenomena moguće povezati, a Bokan (2014) za to krivi globalizaciju koja je utjecala na sve segmente društva. Komunikacija, kao jedna od tih segmenata, je također podložna promjenama koje sa sobom donosi suvremeni život. S obzirom na hiperrazvijenost sredstava prijenosa informacija, kvaliteta komunikacije pada jer je postala indirektna, impersonalna, a tehnologija se i dalje velikom brzinom razvija. Na svakom mjestu i u svako vrijeme korisnici tih tehnologija mogu stupiti u kontakt s bilo kime, tražiti i primati informacije, kako privatne, tako i poslovne. Ubrzani tempo života doveo je do nedostatka slobodnog vremena koje bi ljudi nekoć odvajali jedni za druge, no ta ista tehnologija koja ljude razdvaja omogućava i njihovo spajanje. Naravno, to se odrazilo i na intimni život – u svom tom nedostatku vremena, traži se najjednostavniji i najbrži način za pronalaženje partnera, a stranice za *online* traženje partnera nude velik izbor potencijalnih partnera te brzu i jednostavnu komunikaciju, a samo upoznavanje može se obavljati uz druge poslove, npr. moguće je istovremeno tražiti partnera i obavljati plaćeni uredski posao, samo treba otvoriti dva prozora na računalu. Prema tome, može se reći da je prva

hipoteza, koja kaže da korisnici stranica za *online* upoznavanje partnera započinju s korištenjem zbog manjka slobodnog vremena poduprta rezultatima istraživanja.

Sigurnost nije briga većine korisnika, iako valja primijetiti kako ipak brine dvostruko više žena nego muškaraca, no kako su ustvrdili Lawson i Leck (2006), žene se ipak osjećaju ugodnije tražeći partnere internetskim putem, a Couch et al. (2011) nude objašnjenje u obliku lakoće provjera drugih korisnika pomoću internetskih tražilica, praćenja nepravilnosti pri internetskoj i telefonskoj komunikaciji, inzistiranja na slanju fotografija i razgovorima putem *web*-kamere prije susreta uživo. Internet ovdje nudi suvremeni ekvivalent tamnih sunčanih naočala koje omogućavaju promatranje bez da objekt promatranja zna da ga se promatra (Goffman, 1966). Sve u svemu, Sindik i Reicher (2007) ustvrdili su da manje od petine korisnika osjeća potrebu za dodatnim oprezom prilikom korištenja stranica za *online* traženje partnera, što znači da nam se rezultati u konačnici podudaraju.

Vrlo je pozitivno što je većina korisnika barem većim dijelom iskrena pri internetskom predstavljanju, što uključuje objavljivanje pretežito vlastitih, neuređenih fotografija. Međutim, podatak da neki ispitanici ne koriste vlastitu fotografiju može biti varljiv i navesti na krivi zaključak. To ne znači da oni nužno koriste fotografije drugih ljudi pritom se predstavljajući kao oni ili samo tvrdeći da tako izgledaju, to mogu biti fotografije kućnih ljubimaca, zalaska sunca, šalice kave i sl. Svakako, iskrenost korisnika iz ovog uzorka podudara se s iskrenošću oko 80% korisnika iz istraživanja Sindik i Reicher (2007) na portalu Iskrica čime je još jednom potvrđena manja razina anksioznosti pri internetskoj nego lice-u-lice komunikaciji.

7.1. Percipirano vršeno i proživljeno nasilje

Rezultati su pokazali kako su muškarci i žene iz ovog uzorka podjednako skloni (između 20% i 30%) prosljeđivati tuđe fotografije trećim osobama bez da su prethodno dobili dopuštenje osobe čiju fotografiju prosljeđuju. Muškarci su ipak bili nešto skloniji tražiti dopuštenje, no ne toliko da bi se pokazala ikakva statistička značajnost. Razlike nema ni među žrtvama – nešto više od 8% muškaraca i žena doživjelo je da se njihove fotografije dijele trećim osobama i to redovito bez dozvole.

Žene su se zato pokazale sklonijima dijeliti tuđe razgovore trećim osobama bez dozvole i to dvostruko češće nego muškarci, no isto tako u većem broju smatraju da su i njihovi razgovori bili nekome prosljeđeni, također bez dozvole. Međutim, ni ovi se

podaci nisu pokazali statistički značajnima. Ipak, ovakvi bi se nalazi mogli dovesti u izravnu vezu – budući da su žene sklonije dijeliti razgovore, očekuju da i drugi čine isto. Ženska tendencija prosljeđivanja razgovora može se povezati i s običajem provjeravanja osobe s kojom se dopisuju radi vlastite sigurnosti s obzirom na to da je jedan od zastupljenijih načina provjeravanja sumnjivosti pri komunikaciji uz pomoć prijatelja ili pak plaćenih agencija (Couch et al., 2011). U ovom bi slučaju trebalo istražiti kontekst kako bi se moglo valjano zaključiti je li u pitanju nasilje ili želja za sigurnošću.

Ispitanici su pokazali svijest o važnosti identiteta – gotovo nijedan ispitanik niti ispitanica nisu koristili tuđi identitet na *online dating* stranicama. Iako ovakvi rezultati navode na zaključak da je predstavljanje tuđim identitetom rijetka pojava, moguće je da je jednostavno problem u metodi koja nije pogodna za istraživanje navedenog fenomena. Kvalitativne metode kao što su dubinski intervjui ili studije slučaja bi bile primjerenije. Također, nitko od ispitanika nije pristao da se druga osoba koristi njihovim identitetom što nas još jednom vraća na *Catfish* i pitanje u kojem trenutku smatramo da je došlo do istinskog predstavljanja tuđim identitetom. Međutim, kako su ime i lice ono prema čemu pamtimo i prepoznamo ljude (uostalom, tek kad nekoga vidimo i doznamo mu ime kažemo da smo se "upoznali"), korištenje tuđe fotografije i pripadajućeg imena smatrali bismo neprihvatljivim.

Dok većina ispitanika tvrdi da nikad nije nazivala druge korisnike pogrdnim imenima te da nikad nisu nikome internetski prijetili, njih gotovo polovica je doživjela uvrede od strane drugih korisnika, što je posebno izraženo kod žena koje većim dijelom smatraju da za takvo ponašanje nije bilo jasnog povoda. Već spomenuti korisnik stranice OkCupid "prerušen" u ženu doživio je uvrede i agresivne ispade za koje je zaključio da bi bile valjan razlog za uhićenje u *offline* svijetu, a kao povod, ako ga je i bilo, navodi jednostavno odbijanje nalaženja s tim osobama (Sanghani, 2014), tako da je izgledno da su žene doživjele uvrede nakon odbijanja komunikacije ili nalaženja, te kon što su izrazile nezadovoljstvo eksplicitnim fotografijama koje su primale, a koje nisu tražile niti željele.

Nastavno na to, gdje god da je dosad bilo moguće uočiti nasilje među ispitanicima iz ovog uzorka, nigdje nije tako upadljivo kao u slučaju slanja i primanja eksplicitnih fotografija, odnosno u slučaju seksualnog internetskog nasilja. Da ponovim, točno polovica muškaraca slala je ženama fotografije eksplicitne prirode, a tvrde da je to bilo na traženje u 40% slučajeva. Manje od petine žena slalo je takve fotografije uz to da sve osim jedne ispitanice tvrde da su ih slale na zahtjev. S druge strane, žene koje su

primale eksplicitne fotografije tvrde da su u čak 56,8% slučajeva neželjene, a u tek 4,2% slučajeva su ih htjele. Muškarci pak u preko 40% slučajeva primaju željene fotografije, dok ih je samo četvrtina neželjena. Muškarci su, dakle, dobrim dijelom uvjereni da žene žele eksplicitne fotografije, no prema rezultatima se može zaključiti da velika većina njih uopće ne želi takve fotografije, te ih prema tome ne doživljava erotskima već vulgarnima. Upravo ovakav tip "nesporazuma", odnosno seksualnog internetskog zlostavljanja žena razlog je nasatnka i popularnosti spomenute stranice Bye Felipe – sudjelovanje žene na stranicama za traženje partnera ne znači zainteresiranost za svakog drugog korisnika (Barrov, 2014), a nije niti poziv na slanje neželjenih eksplicitnih fotografija. Ovaj rezultat potvrđuje prisutnost rodno uvjetovanog internetskog nasilja, a on je doista seksualne prirode (Vitis i Gilmour, 2016). Još jedna, ali manje izgledna mogućnost je nesporazum u situacijama u kojima žene traže fotografiju vlastite sigurnosti radi, a muškarci to pogrešno shvate kao želju za "erotskom" fotografijom te u skladu s time takvu i šalju.

S internetskim glasinama načelno nije bilo problema – tek po jedan korisnik i korisnica priznaju da su širili neistinite glasine internetskim putem, dok samo 6,3% žena otkriva da su barem jednom bile žrtve širenja glasina. Mada se filmovi poput *Cyberbully* (2011) oslanjaju na internetsko širenje glasina kao raširen problem, ovi rezultati pokazuju da ono to nije. Međutim, glasine iz filma odnose se na seksualno posramljivanje žena te kulmiranju istim takvim uvredama na društvenim mrežama, a već se pokazalo kako su uvrede, naročito one koje se referiraju na žensku seksualnost, raširen oblik internetskog zlostavljanja. S obzirom na to da su ispitanice (a ne ispitanici) te koje su prijavile da su bile žrtve internetskih glasina, moguće je da je upravo o tome i bila riječ.

Slučajevi zabrane komunikacije s drugim korisnicima *online dating* stranica su u ovom uzorku zanemarivi, uz napomenu da nema nikakve razlike po spolu. Naime, samo jedan muškarac i jedna žena priznaju da su zabranjivali drugim korisnicima komunikaciju s ostalim korisnicima, a ispod 10% muškaraca i žena doživjelo je da se ona njima zabranjuje. Ne treba posebno objašnjavati kako nema načina da jedna osoba kontrolira *online* postupke druge osobe, pa tako ni s koliko osoba ona komunicira.

Treba napomenuti i da je veći broj korisnika bio sklon priznati da su bili žrtve nasilja, nego što priznaju da su ga vršili što je u skladu s istraživanjem Connell et al. (2014) prema kojemu je 30% više ispitanika sebe okarakteriziralo kao žrtve, nego

počinitelje. Naravno, nemoguće je znati je li to nevoljkost ispitanika da se okarakteriziraju kao počinitelje ili je u pitanju nešto drugo.

Na kraju, u kojoj je mjeri moguće prihvatiti hipoteze?

Prvu hipotezu, prema kojoj korisnici započinju s korištenjem stranica za *online* upoznavanje partnera zbog manjka vremena za upoznavanje uživo, moguće je prihvatiti. Kao što sam već istaknula, korisnicima privlačna jednostavnost komunikacije, velik broj potencijalnih partnera i nedostatak vremena međusobno su povezani – iz nedostatka vremena proizlazi potreba za jednostavnom i brzom komunikacijom, a stranica za *online* upoznavanje partnera pružaju upravo to. S obzirom na to da se mnogima može pristupiti i mobilnim putem, upoznavanje je tim jednostavnije i omogućeno je bez obzira na trenutnu lokaciju i na posao koji se istovremeno obavlja.

Druga hipoteza tvrdi da su žene češće žrtve internetskog nasilja na stranicama za *online dating* nego muškarci, dok treća hipoteza tvrdi da su najčešći oblici nasilja na takvim stranicama pogrдне riječi i prijetnje. Drugu je hipotezu moguće prihvatiti, dok treću nije. Naime, rezultati su pokazali da su žene doista češće žrtve nasilja na stranicama za *online* traženje partnera, no to nasilje nije bazirano na uvredama i prijetnjama, već na slanju neželjenih eksplicitnih fotografija, odnosno na seksualnom zlostavljanju. Muškarci iz ovog uzorka su češće žrtve pri jednom obliku internetskog nasilja, a to je neovlašteno prosljeđivanje privatnih razgovora trećim osobama. Međutim, nedostaje kontekst u kojem su se ti razgovori prosljeđivali. S obzirom na to da je to jedan od načina na koji žene brinu za vlastitu *online* sigurnost, možda i nije riječ o zlonamjernom prosljeđivanju razgovora, već o nastojanju da se (barem pojedine) korisnice uvjere da razgovaraju s dobroćudnom, po ničemu sumnjivom osobom. Ova bi dilema bila dobra podloga za buduće istraživanje *online* komunikacija i odnosa. Dalje, muškarci i žene podjednako su često žrtve pogrđnih riječi i prijetnji uz napomenu da žene nešto češće smatraju da za to nije bilo povoda. Razlika između muškaraca i žena kao žrtava internetskog nasilja pokazala se na polju seksualnog nasilja – 56,8% žena primalo je neželjene eksplicitne fotografije od muškaraca, više nego dvostruko češće nego muškarci. Ponavljam, žene traže eksplicitne fotografije u samo 4,2% slučajeva, a muškarci u preko 40%. Jedino su u ovim slučajevima hi-kvadrat testom potvrđena značajna odstupanja. Ovaj je rezultat u skladu s *offline* situacijom rodno uvjetovanog nasilja pri kojemu su žrtve prvenstveno žene, a počinitelji muškarci, a seksualno je nasilje njegov najdrastičniji oblik (Radačić, 2014) te najočitiji pokazatelj diskriminacije žena (Šinko, 2004).

7.2. Nedostaci i prijedlozi za daljnja istraživanja

Svako je istraživanje internetskog nasilja pokazalo da ono postoji, da nije u pitanju izmišljen fenomen, a time i da roditelji s razlogom djecu (naročito žensku) upozoravaju na opasnosti Interneta kada se prvi put njime krenu koristiti (Vitis i Gilmour, 2016). No nijedno istraživanje nije savršeno, pa tako ni ovo. U nastavku iznosim nedostatke provedenog istraživanja usporedo s prijedlozima za moguća daljnja istraživanja.

Osnovna mana ovog istraživanja je, kako sam već istaknula, nedovoljan odaziv muškaraca koji traže partnerice *online*, tako da su žene činile 68% uzorka. Moguće je da je razlog tomu relativno kratka dostupnost ankete (pet tjedana), no veći je problem nepostojanje informacije o ukupnom broju korisnika stranica za *online dating* u Hrvatskoj što onemogućuje izradu reprezentativnog uzorka čijom bi se uporabom povećala šansa za generalizaciju.

Također, u nekim segmentima nedostaje kontekst te ne možemo znati jesu li žene sklone prosljeđivati privatne razgovore trećim osobama iz zlobne namjere ili da se uvjere u vlastitu sigurnost, jesu li korisnici doista vrijeđani bez povoda, odnosno što smatramo "dobrim povodom" za vrijeđanje, misle li muškarci da žene žele eksplicitne fotografije ili ih šalju s namjerom uznemiravanja itd. Takva bi istraživanja trebala biti provedena zasebno da bi mogla biti dovoljno detaljna, a ne preopsežna. Predlažem kvalitativno istraživanje, najbolje dubinski intervju, budući da je jedino njime moguće ustvrditi kontekst u kojem se dogodio potencijalno nasilni čin. Intervjuiralo bi se i muškarce i žene bez obzira na to jesu li vršitelji ili žrtve internetskog nasilja. Time bi se pružila i mogućnost uvida u razloge koji stoje iza vršenja pojedinih oblika internetskog nasilja te bi se pokušalo razgraničiti nasilje od nesporazuma, a i razjasnilo bi se gdje počinitelji, a gdje žrtve vide granicu nasilnog i nenasilnog ponašanja. Primjerice, slučaj iz filma *Catfish* pripada graničnim slučajevima jer je teško odrediti jesu li postupci Wesselman doista nasilni ili nisu. Problem je u tome što jasna granica ipak ne postoji bez obzira na sve ponuđene definicije.

Williams i Guerra (2007) tvrde da su muškarci skloniji fizičkom zlostavljanju, no ne nalaze razliku između sklonosti verbalnom zlostavljanju prema spolu. Prema Connell et al. (2014) muškarci jesu skloniji vršenju fizičkog nasilja, dok su žene sklonije verbalnom, a osobe sklonije zlostavljanju lice-u-lice sklonije su i interenetskom

zlostavljanju. Prema istraživanju na osnovnoškolcima u Portugalu koje su proveli Coelho et al. (2016), žrtve internetskog nasilja nisu razlučive prema spolu, a dječaci su češće žrtve fizičkog i verbalnog neinternetskog nasilja, dok su djevojčice češće žrtve seksualnog nasilja. Dječaci su također češće nasilnici nego djevojčice. Erdur-Baker (2010) doznaje da su turski tinejdžeri češće nasilnici nego tinejdžerke, ali i češće žrtve internetskog i lice-u-lice nasilja. Uzmemo li sve to u obzir, nije neobično očekivati da muškarci i žene vrše i proživljavaju različite vidove internetskog zlostavljanja, stoga bi bilo zanimljivo istražiti u kojoj se mjeri njihova zlostavljanja razlikuju. Naravno, ukoliko bi se radilo, takvo bi istraživanje trebalo biti detaljno, rađeno na većem uzorku i fokusirati se i na podvrste mogućeg nasilja, kao i već spomenuti kontekst u kojemu se određeni nasilni čin odvija. Treba uzeti u obzir i da će rezultati ovisiti o ukupnom kulturološkom kontekstu društva u kojemu se analiza radi. Bez obzira na to što je Internet globalne prirode, njegovi se korisnici ipak nalaze unutar i djeluju iz određene lokalne kulturne sredine.

8. Zaključak

Stranice za *online* traženje intimnih partnera samo su odraz manjka vremena kao posljedice globalizacije budući da omogućavaju *multitasking* pri komunikaciji s velikim brojem ispitanika koje takve stranice često i same filtriraju i nude korisnicima kako bi usluga bila što brža, jednostavnija i potpunija. Pomažu i olakšanoj komunikaciji između žena i muškaraca u spolno segregiranim društvima, relativna internetska anonimnost omogućava izražavanje sramežljivim korisnicima, žene izjavljuju da se osjećaju sigurnije na Internetu, a muškarci da im je manje neugodno nakon odbijanja.

No ni korištenje tehnologija za uspostavljanje seksualnih odnosa nije novost – Minitel se naveliko koristio za ponude seksualnih usluga i *cybersex*. Društvene mreže kao što je popularni Facebook (a vidjeli smo i Forum.hr i Omegle) također se koriste kao svojevrsni produžetak stranicama za *online dating*. Sve je to pokazatelj tendencije ljudi da tehnologiju prilagođavaju svojim potrebama, u ovom slučaju, potrebama za intimnošću ili jednostavnim upražnjavanjem spolnih poriva. Zanimljiva je i usporedba koju Heino et al. (2010) nalaze između internetskog biranja partnera i internetske kupovine – kao što traže bilo koji drugi proizvod, korisnici stranica za *online dating* traže partnere. Pregledavajući profile, odabiru one čiji su se kreatori najbolje predstavili. S obzirom na ovu sličnost s kupovinom, nije neobično ni što je održavanje takvih

stranica postalo jednako financijski isplativo, štoviše, njihovi vlasnici okreću milijune uz, kako je Frind ustvrdio, minimalan trud (Chafkin, 2009).

Međutim, nije trgovina jedina poveznica koje navedene stranice imaju sa stvarnim životom. Internet pruža i nove mogućnosti za vršenje nasilja, novo mjesto i nove načine.

Tako se i postojeće rodno uvjetovano nasilje preslikava u jedan od mogućih oblika internetskog nasilja. Prema ženama se nastupa agresivno u slučaju odbijanja, šalju im se neželjene eksplicitne fotografije, objektivizira ih se i prijeti im se, a žrtvama takvog nasilja savjetuje se da izbjegavaju korištenje Interneta, kao što se i žrtvama neinternetskog nasilja savjetuje da izbjegavaju određene obrasce ponašanja i odijevanja. U oba se slučaja krivica za nasilje svaljuje na žrtvu, ženu, čime se održava patrijarhalni poredak koji je korijen rodno uvjetovanog nasilja.

I ovo je istraživanje kao najrašireniji oblik rodno uvjetovanog internetskog nasilja ustanovilo slanje neželjenih eksplicitnih fotografija u slučaju gotovo 60% žena, dok muškarci u 40% slučajeva smatraju da su takve fotografije željene.

Internet preslikavajući neinternetske odnose postaje tek još jedan pokazatelj različitosti pri socijalizaciji muške i ženske djece. Dok se mušku djecu uči aktivnom i agresivnom ponašanju, žene se uči pasivnom i kreposnom. Mušku se djecu priprema za buduću ulogu hranitelja obitelji, a žensku za buduću ulogu majke. Mediji, istovremeno, objektiviziraju i seksualiziraju žene što rezultira muškim pogledom na žene kao seksualni objekt čija je svrha njihovo vlastito zadovoljstvo, a na žene se stavlja pod paradoksalni pritisak da istovremeno moraju biti seksualno privlačne, ali ne previše jer će se, u slučaju nasilja, krivnja svaljivati na njihovo nedolično ponašanje i izgled. Tako ženskom obvezom postaje pomirivanje teško pomirljivih vrijednosti kako bi osigurale vlastitu egzistenciju.

Kako sam već istaknula, žene izjavljuju da se osjećaju sigurnije tražeći partnera putem Interneta, nego uživo. Takav je podatak zapravo zabrinjavajuć pošto je pokazano da se nad ženama vrši nasilje i internetski. Doduše, Internet pruža zaštitu od fizičkog nasilja – nemoguće je nekoga mrežno silovati ili usmrтитi. Prema tome, iako su psihičke posljedice internetskog nasilja jednako teške kao i nasilja lice-u-lice, Internet ipak pruža sigurnost od fizičkih posljedica nasilja. Daleko od toga da se ta olakotna okolnost može uzeti bez zadržke – problem je što internetsko, ali i bilo kakvo drugo nasilje, uopće postoji i što ovisi o nečijoj spolnoj pripadnosti. No koliko kritična situacija mora biti da bi se nešto promijenilo?

Literatura

- Bacon, Alice Mabel. (2010). *Japanese Girls and Women*. Project Gutenberg.
- Banyard, Victoria L., Cross, Charlotte. (2008). "Consequences of Teen Dating Violence: Understanding Intervening Variables in Ecological Context." U: *Violence Against Women*. 14(9): 998-1013.
- Barrow, Jo. (2014). "This Woman Set Up An Instagram To Show The Shocking Truth Of Being A Woman Online." *BuzzFeed*. URL: https://www.buzzfeed.com/jobarrow/this-women-set-up-an-instagram-to-show-the-shocking-truth-of?utm_term=.acJga78eYD#.dskNBjvPMG (21.6.2016.)
- Batinić, Mihaela. (2012). "Zašto je online dating tako popularan?" *Elle*. URL: <http://www.elle.hr/lifestyle/ljubav-i-seks/zasto-je-online-dating-tako-popularan/> (15.6.2016.)
- Bokan, Aleksandra. (2014). "Recept za ljubav – od ljubića do siteova za date – utjecaj emocija na kreiranje medija i vice versa." U: *In Medias Res*, 3(2): 732-738.
- Brnović, Darija. (2013). "'Spotted' – ovo je hrvatske studente prikovalo za Facebook!" *Dnevnik.hr*. URL: <http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/spotted-ovo-je-hrvatske-studente-prikovalo-za-facebook---274356.html> (23.6.2015.)
- Castells, Manuel. (2010). *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society and Culture, Volume I*. Blackwell Publishing.
- Chafkin, Max. (2009). "And the money comes rollin in." U: *Inc*. 31(1).
- Coelho, Vítor Alexandre, Sousa, Vanda, Marchante, Marta, Brás, Patrícia, Romão, Ana Maria. (2016). "Bullying and cyberbullying in Portugal: Validation of a questionnaire and analysis of prevalence." U: *School Psychology International*. 37(3): 223-239.
- Connell, Nadine M., Schell-Busey, Natalie M., Pearche, Allison N., Negro, Pamela. (2014). "Badgrlz? Exploring Sex Differences in Cyberbullying Behaviors." U: *Youth Violence and Juvenile Justice*. 12(3): 209-228.
- Couch, Danielle, Liangputtong, Pranee, Pitts, Marian. (2011). "Online Daters and the Use of Technology for Surveillance and Risk Management." U: *International Journal of Emerging Technologies and Society*. 9(2): 116-134.

- Cunneen, Chris, Stubbs, Julie. (2000). "Male Violence, Male Fantasy and the Commodification of Women through the Internet." U: *Domestic Violence: Global Responses*. 5-28.
- De Beauvoir, Simone. (2011). *The Second Sex*. Vintage Books.
- Đuraković, Stefanie Jade, Šincek, Daniela, Tomašić Humer, Jasmina. (2014). "Prikaz skale doživljavanja činjenja nasilja preko interneta i rezultata primjene te skale na vinkovačkim srednjoškolcima." U: *Život i škola*, 32: 61.
- Erdur-Baker, Ögüz. (2010). "Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internet-mediated communication tools." U: *New Media & Society*. 12(1): 109-125.
- Freire, Paulo. (2005). *Pedagogy of the Oppressed*. New York, London: Continuum.
- Galić, Branka. (2002). "Moć i rod." U: *Revija za sociologiju*. 33(3-4): 225-238.
- Galić, Branka. (2006). "Stigma ili poštovanje? Reproductivni status žena u Hrvatskoj i šire." U: *Revija za sociologiju*. 37(3-4): 149-164.
- Gelaye, Bizu, Arnold, Dodie, Williams, Michelle A., Goshu, Miruts, Berhane, Yemane. (2009). "Depressive Symptoms Among Female College Students Experiencing Gender-Based Violence in Awassa, Ethiopia." U: *Journal of Interpersonal Violence*. 24(3): 464-481.
- Gibbs, Jennifer L., Ellison, Nicole B., Lai, Chih-Hui. (2011). "First Comes Love, Then Comes Google: An Investigation of Uncertainty Reduction Strategies and Self-Disclosure in Online Dating." U: *Communication Research*. 38(1): 70-100.
- Giddens, Anthony. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity.
- Giddens, Anthony. (2005). *Odbjegli svijet: kako globalizacija oblikuje naše živote*. Zagreb: Klub studenata sociologije Diskrepancija, Naklada Jesenski i Turk.
- Goffman, Erving. (1966). *Behavior in Public Places*. New York: The Free Press.
- Goffman, Erving. (1979). *Gender Advertisements*. New York: Harper & Row.
- Gray, John. (2002). *Lažna zora: iluzije globalnog kapitalizma*. Zagreb: Masmedia.

- Gurumurthy, Anita, Menon, Niveditha. (2009). "Violence against Women via Cyberspace." U: *Economic and Political Weekly*. 44(40): 19-21.
- Hao, Hongfang. (2015). "A Tale of a Global Family: Shifts and Connections among Different Streams of Marriage Migrations in Asia." U: *Cross-Currents: East Asian History and Culture Review*. 4(2): 414-438.
- Haralambos, Michael. (1989). *Uvod u sociologiju*. Zagreb: Globus.
- Heino, Rebecca D., Ellison, Nicole B., Gibbs, Jennifer L. (2010). "Relationshopping: Investigating the market metaphor in online dating." U: *Journal of Social and Personal Relationships*. 27(4): 427-447.
- Kalpagam, U. (2005). "'America Varan' Marriages among Tamil Brahmins: Preferences, Strategies and Outcomes." U: *Indian Journal of Gender Studies*. 12(2-3): 189-215.
- Katunarić, Vjeran. (2009). *Ženski eros i civilizacija smrti*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Kardum, Igor. (2003). *Evolucija i ljudsko ponašanje*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Lawson, Helene M., Leck, Kira. (2006). "Dynamics of Internet Dating." U: *Social Science Computer Review*. 24(2): 189-208.
- Licoppe, Christian, Rivière, Carole Anne, Morel, Julien. (2015). "Grindr casual hook-ups as interactional achievements." U: *New Media and Society*. 1-19.
- Marganski, Alison, Melander, Lisa. (2015). "Intimate Partner Violence Victimization in the Cyber and Real World: Examining the Extent of Cyber Aggression Experiences and Its Association With In-Person Dating Violence." U: *Journal of Interpersonal Violence*. 1-25.
- McCurry, Justin. (2015). "Japan upholds rule that married couples must have same surname." *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/16/japanese-court-rules-married-women-cannot-keep-their-surnames> (28.6.2016.)
- Ménard, Kim S., Pincus, Aaron L. (2012). "Predicting Overt and Cyber Stalking Perpetration by Male and Female College Students." U: *Journal of Interpersonal Violence*. 27(11): 2183-2297.
- Oduro, Georgina Yaa, Swartz, Sharlene, Arnot, Madeleine. (2012). "Gender-based violence: Young women's experiences in the slums and streets of three

- sub-Saharan African cities." U: *Theory and Research in Education*. 10(3): 275-294.
- Pearl Kaya, Laura. (2009). "Dating in a Sexually Segregated Society: Embodied Practices of Online Romance in Irbid, Jordan." U: *Anthropological Quarterly*. 82(1): 251-278.
 - Radačić, Ivana. (2014). *Seksualno nasilje: mitovi, stereotipi i pravni sustav*. Zagreb: TIM press.
 - Reed, Chris. (2010). "Why Must You Be Mean to Me? Crime and the Online Persona." U: *New Criminal Law Review: An International and Interdisciplinary Journal*. 13(3): 485-514.
 - Rheingold, Howard. (2000). *The Virtual Community. Homesteading on the Electronic Frontier*. Cambridge: The MIT Press.
 - Robnett, Belinda, Feliciano, Cynthia. (2011). "Patterns of Racial-Ethnic Exclusion by Internet Daters." U: *Social Forces*. 89(3): 807-828.
 - Sanghani, Radhika. (2014). "Man posing as woman on online dating site retreats after two hours following sexist abuse." *Telegraph*. URL: <http://www.telegraph.co.uk/women/womens-life/10571012/Man-posing-as-woman-on-online-dating-site-retreats-after-two-hours-following-sexist-abuse.html> (10.6.2016.)
 - Schoon, Eric, Cain, Cindy L. "Facebook's Boundaries." U: *Contexts*. 10(2): 70-71.
 - Sindik, Joško, Reicher, Katarina. (2007). "Internet kao sredstvo za ostvarivanje "intimnije" komunikacije." U: *Metodički ogledi*. 14(2): 83.
 - Šinko, Marjeta. (2004). "(D)evolucija političkog statusa žena: tranzicijski kontekst." U: Kašić, Biljana i Šinko, Marjeta (ur.): *Gyné politiké ili o političkoj građanki*. Zagreb: Centar za ženske studije. 27-74.
 - Toma, Catalina L., Hancock, Jeffrey T., Ellison, Nicole B. (2008). "Separating Fact From Fiction: An Examination of Deceptive Self-Presentation in Online Dating Profiles." U: *Personality and Social Psychology Bulletin*. 34(8): 1023-1036.
 - Vaughn, Emma L. (2013). *Find Me on Facebook: A New Typology for Categorizing Online Personalities*. Master of Arts thesis. Indiana University.

- Vitis, Laura, Gilmour, Fairleigh. (2016). "Dick pics on blast: A woman's resistance to online sexual harassment using humour, art and Instagram." U: *Crime Media Culture*. 1-21.
- Walter, Natasha. (2011). *Žive lutke: povratak seksizma*. Zagreb: Algoritam.
- Wang, Yow-Juin. (2011). "Internet dating sites as heterotopias of gender performance: A case study of Taiwanese heterosexual male daters." U: *International Journal of Cultural Studies*. 15(5): 485-500.
- Williams, K. R., Guerra, N. G. (2007). "Prevalence and predictors of Internet bullying." U: *Journal of Adolescent Health*. 41: 14-21.

Filmski izvori

- *Catfish*. (2010). Dir. Joost, Henry, Schulman, Ariel. SAD.
- *Cyberbully*. (2011). Dir. Binamé, Charles. SAD.
- *Disconnect*. (2012). Dir. Rubin, Henry Alex. SAD.
- *Trust*. (2010). Dir. Schwimmer, David. SAD.

Internetski izvori

- Badoo <https://badoo.com/> (2.7.2016.)
- Bye Felipe <https://www.instagram.com/byefelipe/> (2.7.2016.)
- Instagranniepants <https://www.instagram.com/instagranniepants/> (2.7.2016.)
- Iskrica <http://www.iskrica.com/> (2.7.2016.)
- OkCupid <https://www.okcupid.com/> (2.7.2016.)
- Smokva <http://www.smokva.com/default.php> (2.7.2016.)

Sažetak

Kako se u suvremenim društvima internetska komunikacija nametnula kao najjednostavniji oblik komunikacije, internetski korisnici počeli su je koristiti i za traženje partnera. No internetska komunikacija za sobom nosi i rizik internetskog nasilja koji na stranicama za online traženje partnera pokazuje tendenciju preslikavanja neinternetskog rodno uvjetovanog nasilja. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi u kojoj se mjeri rodno uvjetovano internetsko nasilje doista provodi na stranicama za online traženje partnera, a pokazalo se da se u velikoj mjeri provodi seksualno internetsko nasilje od muškaraca prema ženama. No unatoč nasilnom ponašanju muškaraca pri internetskoj komunikaciji, žene izjavljuju kako se osjećaju sigurnije nego prilikom lice-u-lice komunikacija što objašnjavamo nemogućnošću provođenja fizičkog nasilja kao jedine olakotne okolnosti internetskog nasilja.

Ključne riječi: rodno uvjetovanog nasilje, internetsko nasilje, online traženje partnera, seksualno internetsko nasilje

Summary

Internet communication is the simplest means of communicating in the contemporary societies which led to widespread usage of Internet as a dating platform. However, Internet communication carries the risk of cyber violence which highly resembles gender based violence in face-to-face situations. The goal of this research was to determine how much gender based cyber violence is happening on online dating sites. The results have shown men tend to carry out online sexual violence towards women. But despite male violence during internet communication, women claim to feel safer online than during face-to-face communication. The reason may be inability of conducting physical violence as the only mitigating circumstance of cyber violence.

Key words: gender based violence, cyber violence, online dating, online sexual violence